

MUZÍKA

2

Ulwma orta bilim beriw mektepleriniń 2-klası ushın sabaqlıq

Ózbekstan Respublikası Xalıq bilimlendiriw ministrliǵı basıp
shıǵarıwǵa usınıs etken

Jańa basılım

TASHKENT – 2021

UO'K 78(075.3)
KBK 85.31ya72
N 79

Avtorlar:

**Nadim Narxojayev, Shaxista Narxojayeva,
Dilnaza Tashmuhamedova**

Pikir bildiriwshiler:

- M. Axmedov** – Ózbekstan mámleketlik koncervatoriyası muzıka pedagogıkası kafedrasınıń baslıǵı, pedagogıka ilimleriniń kandidatı, docent.
Z. Xodjaeva – Andıjan mámleketlik universiteti muzıkalıq tálim kafedrasınıń úlken oqıtıwshısı.
R. Urazbaev – Ámiwdárya rayonı 21-Balalar Muzıka kórkem-óner mektebiniń oqıtıwshısı.
T. Eshto'rayev – Surxandárya wálayatı Muzrabat rayonındaǵı 14-ulıwma orta bilim beriw mektebiniń muzıka mádeniyatı pániniń muǵallımı.

SHÁRTLİ BELGILER:

– tırńlaymız

– qosıq aytamız

– muzıka sawatı

– shınıǵıw dápterinińizge jazıń

– muzıka dóretiwshiligi

– sabaqtıń juwmaǵı

– bekkemlew ushın tapsırma

Respublika maqsetli kitap qorınıń
qárejetleri esabınan basıp shıǵarıldı.

Original maket hám dizayn koncepciyası Respublikalıq
metodikalıq oray tárepinen islendi.

ISBN 978-9943-7475-6-2

© Respublikalıq metodikalıq oray, 2021

MAZMUNÍ

Qádirli oqıwshılar.....	5
-------------------------	---

1-BAP. NAMA

Watanımızdı jırlaymız	6
«O‘zbekiston Respublikasi Davlat madhiyasi».	
<i>A.Oripov sózi, M.Burhonov muzıkası</i>	7
«Qaraqalpaqstan respublikasınıń mámleketlik gimni»	
<i>I.Yusupov sózi, N. Muxameddinov muzıkası</i>	8
«Súyemen elimdi». <i>B.Qayıpnazarov sózi, Á.Sultanov muzıkası</i>	9
Tákirarlaw	10
Nama	11
«Maktabim». <i>I.Muslimov sózi, F.Nazarov muzıkası</i>	12
Tákirarlaw	14
Sherek nota	15
«Farg‘onacha». <i>Ózbek xalıq naması</i>	16
«Palaw». <i>G.Nurlipesova sózi, U.Abdullaeva muzıkası</i>	17
Qosıq	19
«Qarlıgash». <i>M.Seytniyazov sózi, A.Qayratdinov muzıkası</i>	19
«O‘ynaylik». <i>A.Rahmat sózi, II.Akbarov muzıkası</i>	20
Milliy saz ásbapları. <i>Nay</i>	22
Qaraqalpaq milliy saz ásbapları	24
Qobız	24
Girjek	25
«Kayfiyat». <i>N.Narxojayev muzıkası</i>	26
«Uzum». <i>P.Momin sózi, D.Omonullayeva muzıkası</i>	27
Segizlik nota	28

2-BAP. JEKE HÁM KÓPSHILIK BOLÍP ATQARÍW

Jeke atqarıw	30
«Asp bo‘laman». <i>Ózbek xalıq naması</i>	31
«Alma». <i>N.Japaqov sózi, A.Xalimov muzıkası</i>	32
Maqtanishim – bas nızamım	34
«Gulpaq». <i>Qaraqalpaq xalıq naması</i>	35
“Qadim Turon”. <i>P.Tolib sózi, N. Narxojaev muzıkası</i>	36
Birge atqarıw	38
«Yomgır». <i>T.Ubaydullo sózi, N.Narxojayev muzıkası</i>	39
Qosıqshılıq hám sázendelik	41

«Dangasa». «Dugoh» maqami namasi tiykarında <i>M. Tajibaev</i> qayta islegen	42
«Yolka» qosiqi. <i>M. Seytniyazov</i> sózi, <i>Á. Sultanov</i> muzikasi	43
Notalardıń toparları	44
Bekkemlew ushin soraw hám tapsırmalar	45

3-BAP. MUZÍKA SAWATÍNA SAYAXAT

Takt hám takt sızıǵı	47
«Top, top». <i>I. Yusupov</i> sózi, <i>U. Abdullaeva</i> muzikasi	48
«Bobom – qahramon». <i>A. Haydarov</i> sózi hám muzikasi	49
Ólshem	50
Sanawdı úyrenemiz	51
«Qashqarsha». <i>Ózbek xalıq namasi</i>	52
«Berdaq babam» <i>X. Saparov</i> sózi, <i>U. Abdullaeva</i> muzikasi	53
Repriza	54
«Vals». <i>P. Chaykovskiy</i> muzikasi, «Balalar albomı»nan	55
«Navro‘zim – sho‘x sozim». <i>H. Rahmat</i> sózi, <i>N. Narxojayev</i> muzikasi	56
Lad. Major hám minor	57
«Toreador marshi». <i>J. Bize</i> muzikasi	59
«Gúllerim» <i>T. Qabulov</i> sózi, <i>Ó. Allanazarov</i> muzikasi	60
Muzikalıq rebuslar	61
«Biz baxıtlı balamız». <i>Q. Ótegenov</i> muzikasi	62
«Ismaloq» <i>P. Momin</i> sózi, <i>D. Omonullayeva</i> muzikasi	63

4-BAP. BALALAR KOMPOZITORLARÍ

Shermat Yarmatov	64
«Oynadik, hech to‘ymadik». <i>P. Momin</i> sózi, <i>Sh. Yarmatov</i> muzikasi	65
«Soǵlom avlod qo‘shig‘i». <i>T. Bahromov</i> sózi, <i>Sh. Yarmatov</i> muzikasi	66
Nadim Narxojaev	67
«Chinni gul». <i>P. Momin</i> sózi, <i>N. Narxojaev</i> muzikasi	68
«Hakkalar». <i>N. Orifjonov</i> sózi, <i>N. Narxojaev</i> muzikasi	69
Ulbiybi Abdullaeva	71
«Quwirshaǵım». <i>G. Nurlepesova</i> sózi, <i>U. Abdullaeva</i> muzikasi	72
«Kóylegim». <i>G. Nurlepesova</i> sózi, <i>U. Abdullaeva</i> muzikasi	73
Muzika dóretiwshileri	74
«Aq qoyan». <i>Ĝ. Seytnazarov</i> sózi, <i>Ĝ. Demesinov</i> muzikasi	75
«Oraz hám pıshıq». <i>X. Saparov</i> sózi, <i>X. Turdıqulov</i> muzikasi	76
Bekkemlew ushin soraw hám tapsırmalar	77

QÁDIRLI OQÍWSHÍLAR

Muzikaniń sıyqırılı álemine sayaxatımız dawam etedi. Bul oqıw jılında sizdi kóplegen jańa hám qızıqlı maǵlıwmatlar kútip turıptı. Siz nama hám qosıqtıń ne ekenin bilip alasız, sherek hám yarım sherek notalar, muzikalıq ólshemler haqqında túsinikke iye bolasız. Duwtar, girjek sıyaqlı milliy saz ásbaplarımızdıń hawazınan kewlińiz quwanışqa toladı. Bir qatar muzikalıq atamalar menen tanısasız hám muzikanı jaqsıraq túisine baslaysız.

Ana Watanımız, gózzal tábiyatımız, doslıq hám tınıshlıq haqqındaǵı kóplegen nama hám qosıqlardı tıńlaysız, olardı óz aldınızǵa hám birge aytıp úyrenesiz. Bunnan tısqarı pikirlew, oylap tabıw, dóretiwshilikke baǵdarlanǵan tapsırmalardı orınlaysız.

1–2-sabaqlar

1-BAP NAMA

WATANÍMÍZDÍ JÍRLAYMÍZ

Gimn – mámleket nishanlarinan biri. Janajan Ózbekstanımızdín óz gimni bar. Onı tik turıp hám oń qolımızdı kóksimizge qoyǵan halda aytamız.

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT MADHIYASI

A. Oripov sózi

M. Burhonov muzikasi

Serquyosh, hur o‘lkam, elga baxt, najot,
Sen o‘zing do‘stlarga yo‘ldosh, mehribon!
Yashnagay to abad ilm-u fan, ijod,
Shuhrating porlasin toki bor jahon!

N a q a r o t:

Oltin bu vodiylar – jon O‘zbekiston,
Ajdodlar mardona ruhi senga yor!
Ulug‘ xalq qudrati jo‘sh urgan zamon,
Olamni mahliyo aylagan diyor!

Bag‘ri keng o‘zbekning o‘chmas iymoni,
Erkin, yosh avlodlar senga zo‘r qanot!
Istiqlol mash‘ali, tinchlik posboni,
Haqsevar ona yurt, mangu bo‘l obod!

N a q a r o t:

Oltin bu vodiylar – jon O‘zbekiston,
Ajdodlar mardona ruhi senga yor!
Ulug‘ xalq qudrati jo‘sh urgan zamon,
Olamni mahliyo aylagan diyor!

Ózbekstan Respublikası Mámleketlik gimni sizge qanday tásir etkeni, gimnimiz qay jerlerde hám qanday ilajlarda aytilıwı haqqında aytıp beriń.

QARAQALPAQSTAN RESPUBLIKASÍNÍN MÁMLEKETLIK GIMNI

Ibrayim Yusupov sózi

Najimaddin Muxameddinov muzikası

Jayhun jağasında ósken bayterek,
Túbi bir shaqası mıń bolar demek,
Sen sonday sayalı, quyashlı elseń,
Tınıshlıq hám ıǵbal sendegi tilek.

N a q ı r a t ı :

Diyqan baba nápesi bar jerinde,
Juwsan ańqıp, kiyik qashar shólinde,
«Qaraqalpaqstan» degen atıńdı,
Áwladlar ádiwler júrek tórinde.

Aydın keleshekke shaqırar zaman,
Mártlik miynet, bilim jetkerer oǵan,
Xalqıń bar azamat, dos hám miyirban,
Erkin jaynap-jasnap, máńgi bol aman!

N a q ı r a t ı

?! Qaraqalpaqstan Respublikası Mámleketlik gimni sizge qanday tásir etkeni, gimnimiz qay jerlerde aytilıwı haqqında aytıp beriń.

SÚYEMEN ELIMDI

B.Qayıpnazarov sózi

Á.Sultanov muzıkası

Súyemen ósken elimdi,
Súyemen sulıw jerimdi,
Súyemen hadal miynettiń,
Batırı bolǵan erimdi.

Súyemen awıl, qalamdı,
Aq altınlı dalamdı,
Paxtaniń sheber ustası,
Ádiwli ata-anamdı.

Qosıqtıń kóterińkiligin aytıp beriń. Jáne qanday qosıqlardı bilesiz?

Sú-emen ósken e- lim -di súyemen sulıw

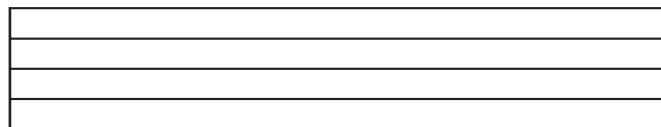

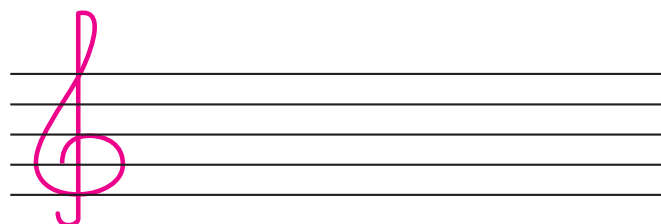
TÁKIRARLAW

NOTA JOLÍ. NOTALARDÍN JAZÍLÍWÍ HÁM ATALÍWÍ

Muzika sesleri nota menen jazıladı. Notalar jazılatuğın bes sızıqqa NOTA JOLÍ dep ataladı.

Nota sızıđınıń basına SKRIPKA GILTI qoyıladı.

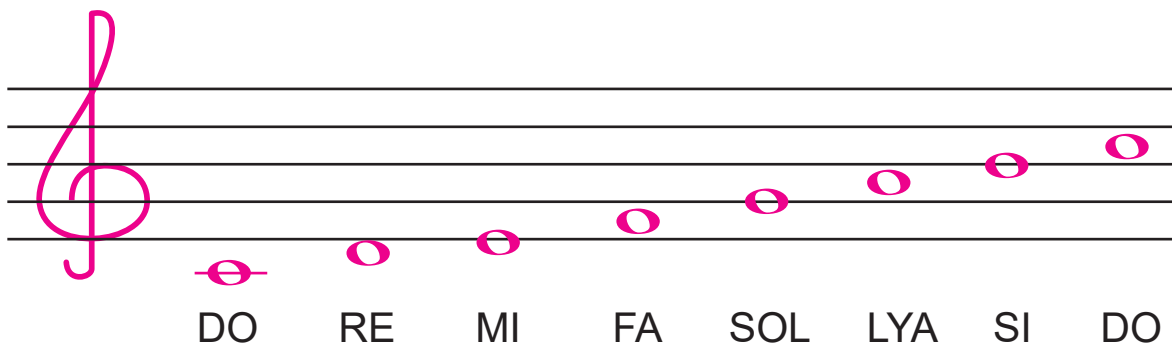

SKRIPKA GILTniń aylana dógeregi nota sızıđınıń ekinshi sızığın orap alđanı hám sol sızıqta sol notası jazılđanı sebepli bul gilt SOL GILTI dep te ataladı.

Sol notası

Muzıkada jetti nota bolıp, olar nota sızıđınıń bes sızığına jaylastırıladı hám tómendegishe ataladı:

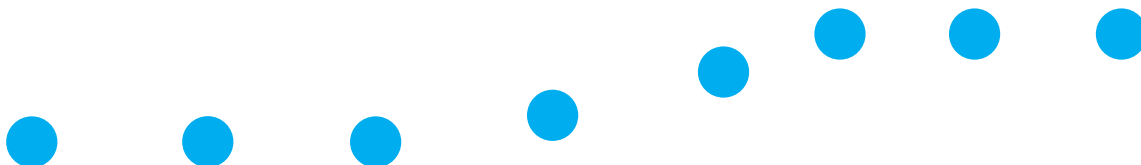
NAMA

Nama hárqanday muzikaniń tiykarı. Ol túrli bálentlik hám uzınlıqta seslerdiń qosındısınan payda boladı. Namaniń jaǵımlılıǵı onıń tiykarǵı qásiyeti. Namalar qandayda bir saz áspabında yamasa hawaz benen ayıladı. Muzıkada qosıq, ayaq oyın namaları bar. Nama joqarıǵa hám páske qaray rawajlanıwı múmkin.

QARI NAVO

DO'LONCHA

NEVARALAR QO'SHIG'I

OQ LOLALAR

M. Leviyev muzıkası
 “Mahallada *duv-duv gap*” kino filminen

MAKTABIM

I. Muslimov sózi

Ona kabi mehribon,
Ilm-fanlarga makon.
Yayrab o'qiyman har on,
Qadrdonim, maktabim!

Senda fanlar xilma-xil,
Ongim o'sar yilma-yil.
Sevinchlarga to'lar dil,
Qadrdonim, maktabim!

F. Nazarov muzikasi

Men dunyoda baxtiyor,
Hech chekmayman alam-zor,
Vatanim – mangu gulzor,
Qadrdonim, maktabim!

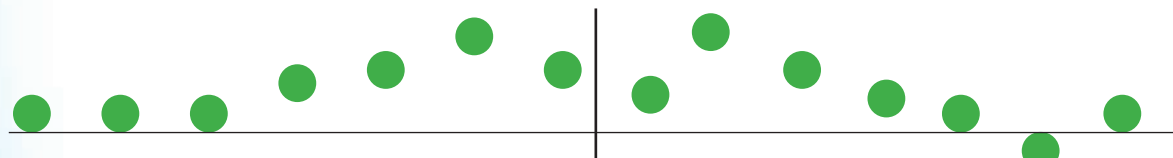
A'lo o'qishdir burchim,
Sarf etarman bor kuchim.
Ishlayman xalqim uchun,
Qadrdonim, maktabim!

O - na ka- bi meh - ri - bon, i - l(i)m, fan - lar - ga ma - kon.

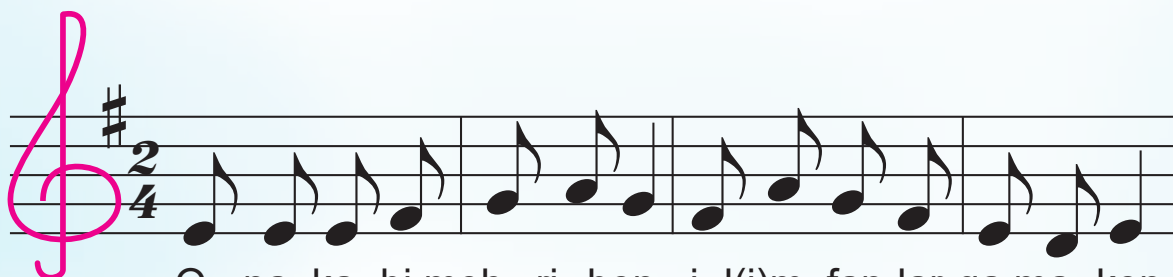
Eger nama shertilmegende, onı qalay atqarğan bolar edik?

O - na ka- bi meh - ri - bon, i - l(i)m, fan - lar - ga ma - kon.

Qosıqtıń nota tekstine qarap namanıń qalay rawajlanganın aytıp berıń hám onıń háreketin kórsetıń.

«Mektebim» qosıgın saz benen qosıp aytıń.

O - na ka- bi meh - ri - bon, i - l(i)m, fan - lar - ga ma - kon.

Qosıqtıń nota tekstin joqarıdağı dóńgeleksheler menen salıstırıń.

TÁKIRARLAW

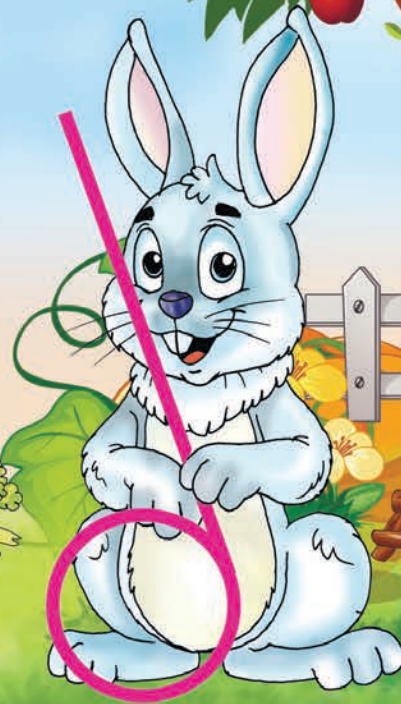
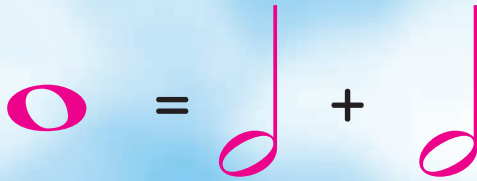
PÚTIN NOTA

Bilseñ pútin notaman,
Hár notadan úlkenmen,
Meni sanap «4» ge,
Keyin dawam eteseñ.

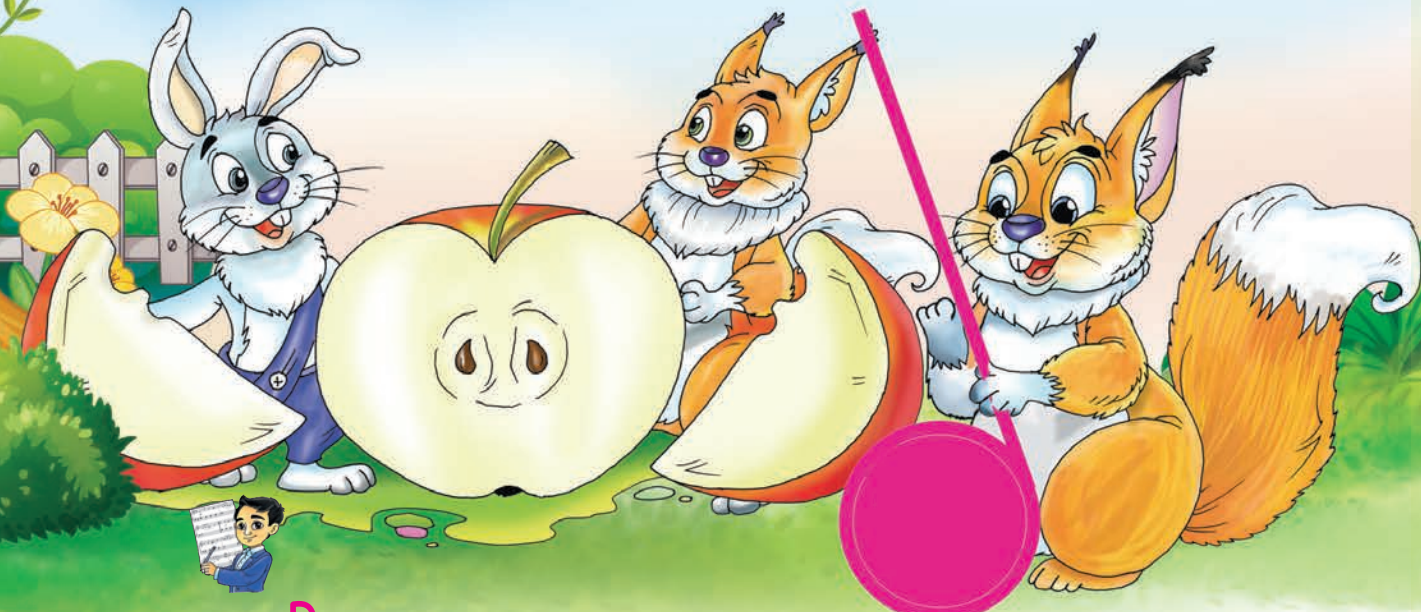
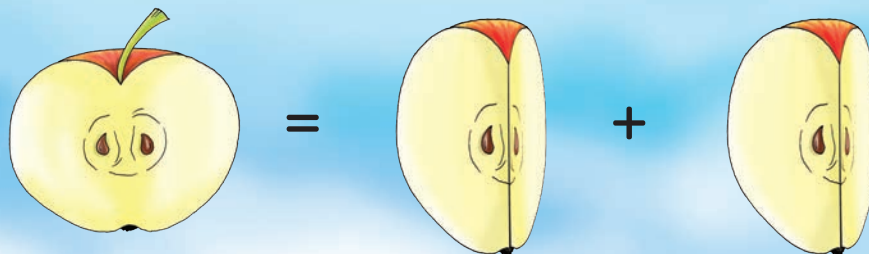
YARÍM NOTA

Men pútinniñ yarımı,
Demek yarım notaman,
Sana meni «2 i» ge,
Dim quwanıp ketemen.

SHEREK NOTA

Bilseñ sherek notaman,
Kishkeneniñ gúlimen,
Qara qalday bir noqat,
Pútinniñ tórtten birimen.

FARG'ONACHA

Ózbek xalıq naması

Namadağı nota tekstinen yarım hám sherek notanı tabıń.

PALAW

G. Nurlipesova sózi

U. Abdullaeva muzikasi

Miyman bolsañ Aral, Ámiw boyına,
Jaqsı niyet, keñlik keler oyıña.
Miymanına qushaq ashıp qoy soyar,
Sarı palaw demlenedi toyına.

N a q ı r a t ı :

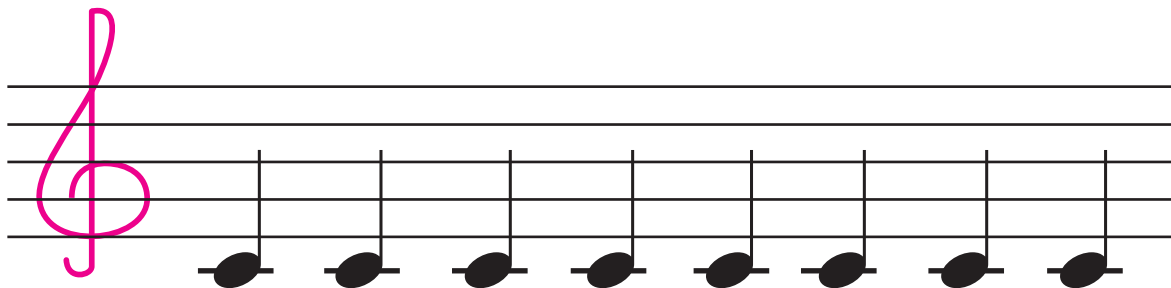
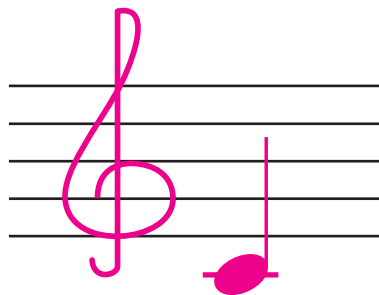
Awqatlardıñ aǵlası,
Sarı palaw – pal palaw,
Ketpes yadtan mazası,
Al, miymanım, al palaw,
palaw, palaw, pal palaw,
Sarı palaw.

N a q ı r a t ı .

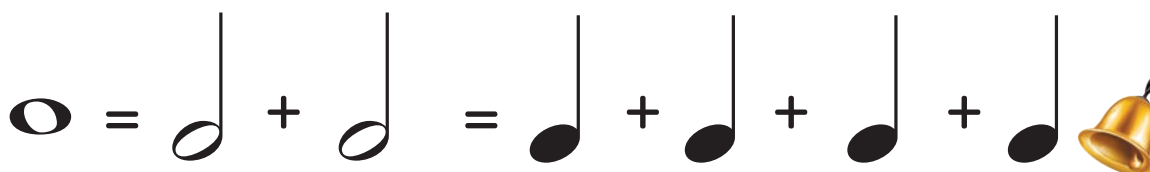
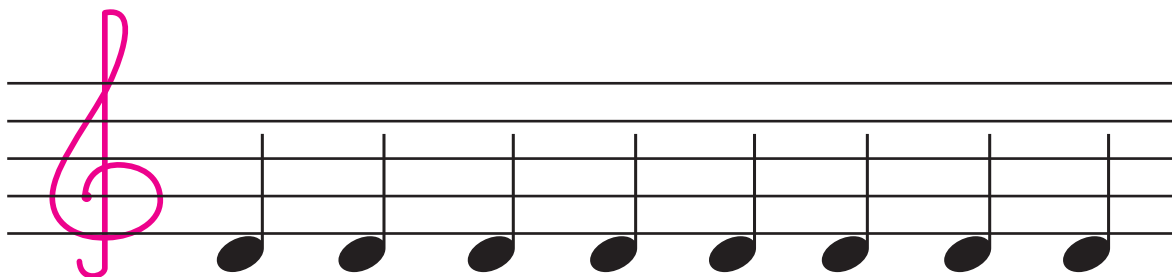
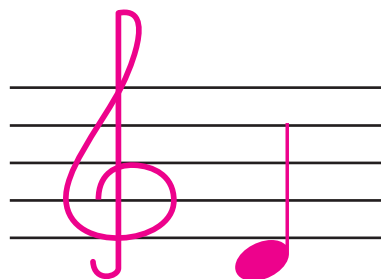
Qaraqalpaǵım meniñ miymandos xalıq,
«Miymanǵa at soyǵan piyda qalıp».
Miyrimine qosıp barın beredi.
Taǵam tolı dásturqanı jasalıp.

DO

RE

QOSIQ

Qosiq – qosiq qatarlaridan hám namadan jaraladı. Ol saz benen, geyde saz ásbaplarısız da ayılıwı múmkin. Qosiq bir yamasa birneshe atqarıwshılar tárepinen ayılıadı.

QARLIĞASH

M.Seytniyazov sózi

A.Qayratdinov muzıkası

Jay aldında sımlarğa,
Kelip tağı qonasań.
Búkildep qızıl tamağıń,
Sulıw nama shalasań.

Naqıratı:

Qağıp, qağıp qanattı,
Diń hawağa ushasań.
Emin-erkin sayranlap,
Kókti sharlap qushasań.

O'YNAYLIK

A. Rahmat sózi

II. Akbarov muzikasi

Do, re, mi, fa, sol, sol, sol
 Deb chertaman torimni,
 Soz bo'lganda jaranglab
 Kuyga solar barini.

Ulug' Vatan sha'niga
 To'qiladi kuylarim.
 Dutorim-la avj olar
 Mening shirin o'ylarim.

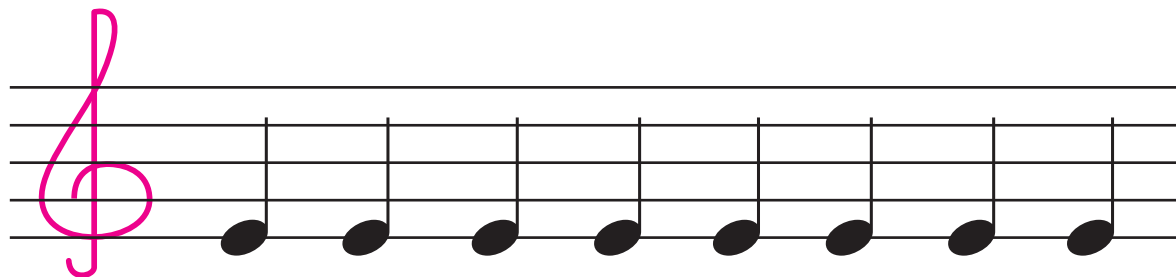
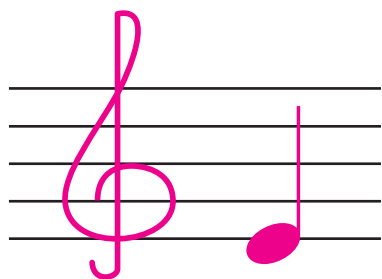
● ● ● ● ● ● ● ○ ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ○
 Do, re, mi, fa, sol, sol, sol deb cher-ta-man to-rim-ni.

2/4
 Do, re, mi, fa, sol, sol, sol deb cher-ta-man to-rim-ni.

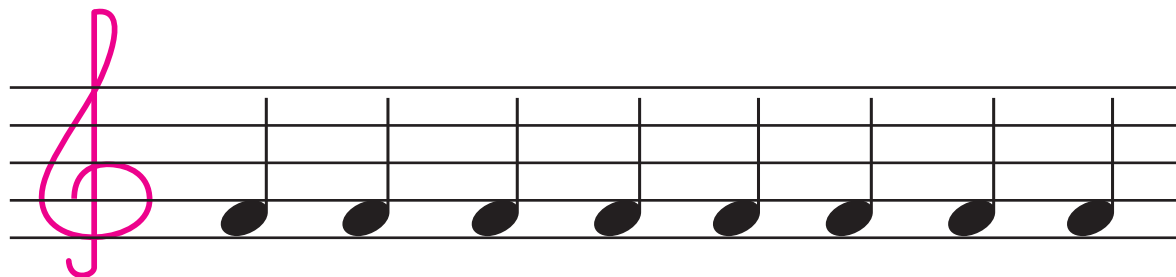
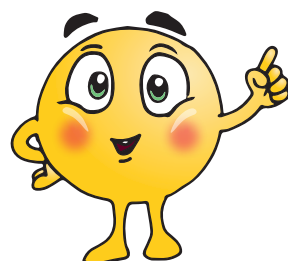
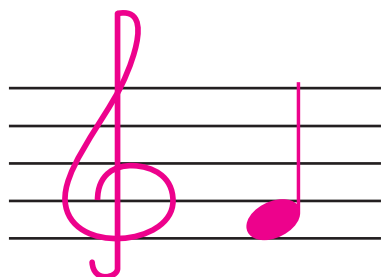
?! Qosiqtiń dóńgeleksheler túrindegi sesleriniń uzın-qısqa-lıgın nota sózi menen salıstırın.

MI

FA

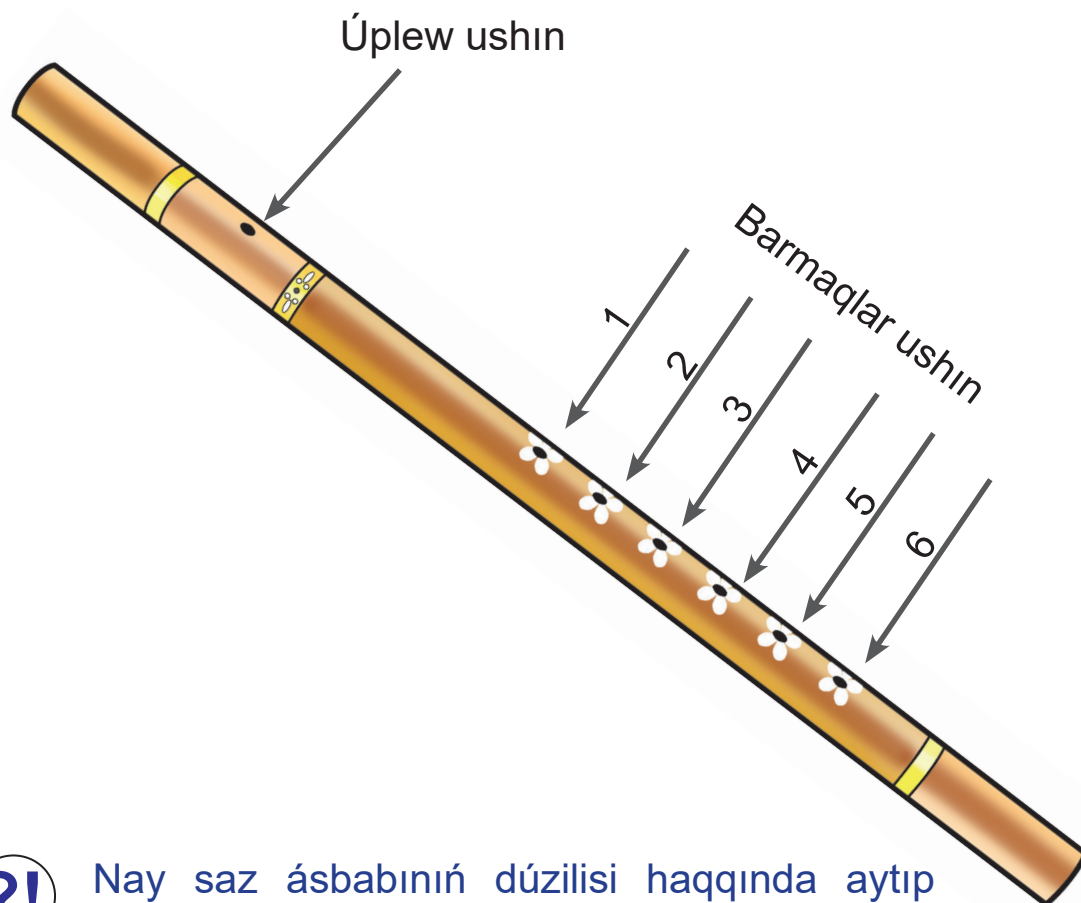

7-sabaq

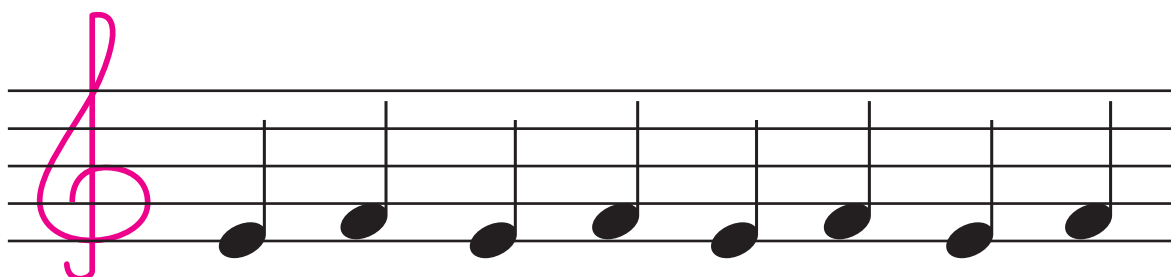
MILLIY SAZ ÁSBAPLARÍ

NAY

Nay – qamis yaki erik aǵashınan jasalıp, úplep shertiletuǵın ásbap. Ol qaptalınan uslap shertiledi. Onıń tiykarǵı 6, joqarıda 2 hám tómeninde bir járdemshi tesiksheleri bar. Nay – úplep shertiletuǵın milliy saz ásbaplarınan biri.

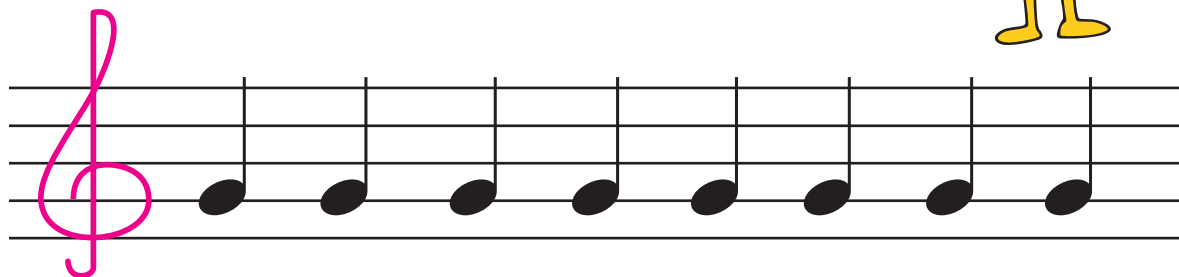

Nay saz ásbabınıń dúzilisi haqqında aytıp beriń. Naydıń sestin tembrinen ajratıp biliń.

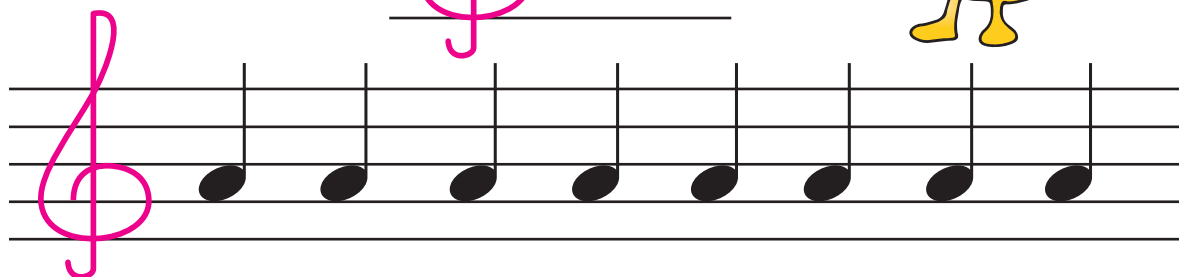
SOL

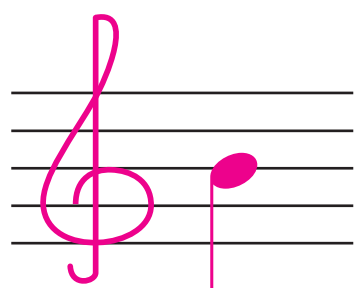
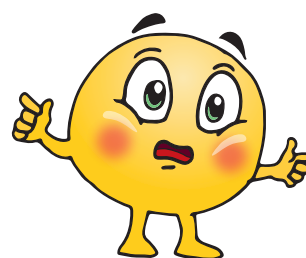

LYA

SI

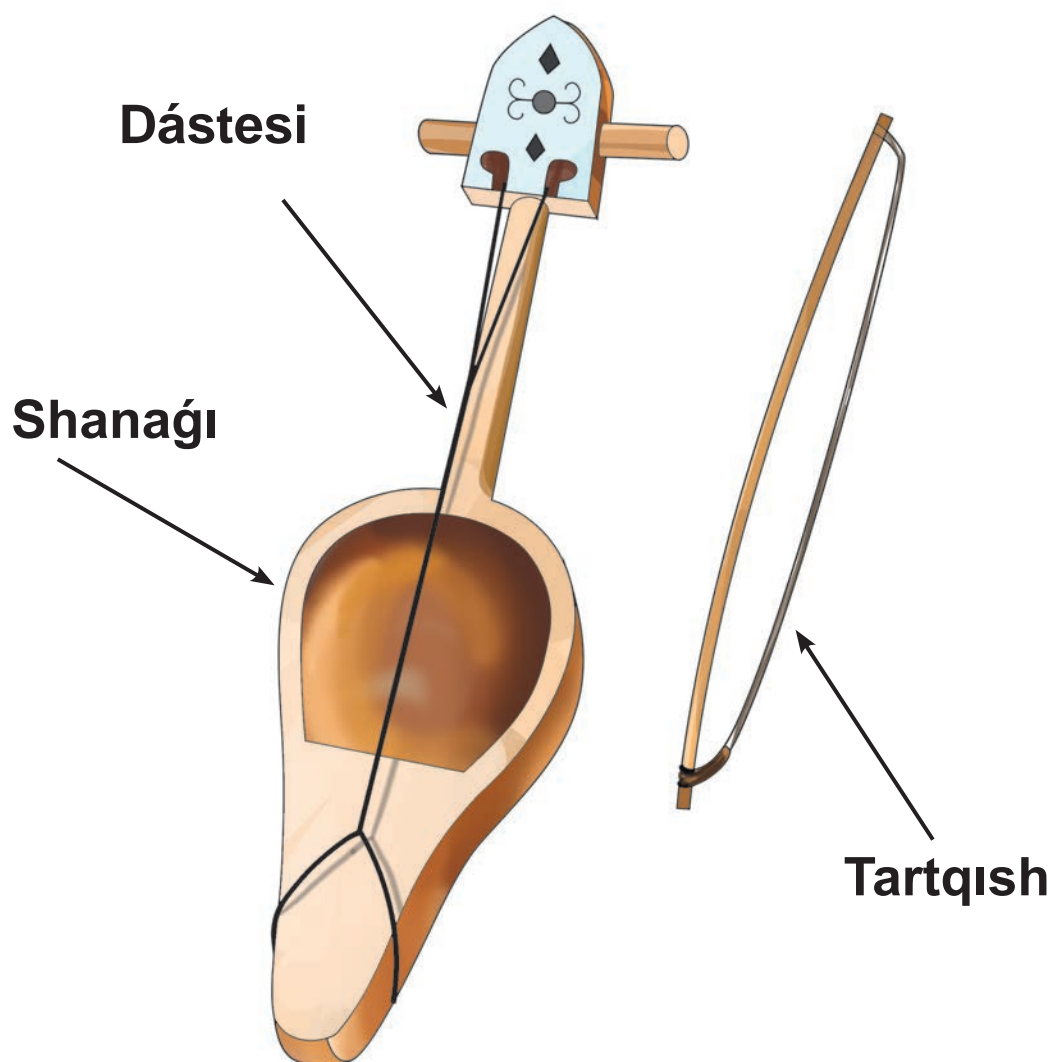
#

8–9-sabaqlar

QARAQALPAQ SAZ ÁSBAPLARÍ

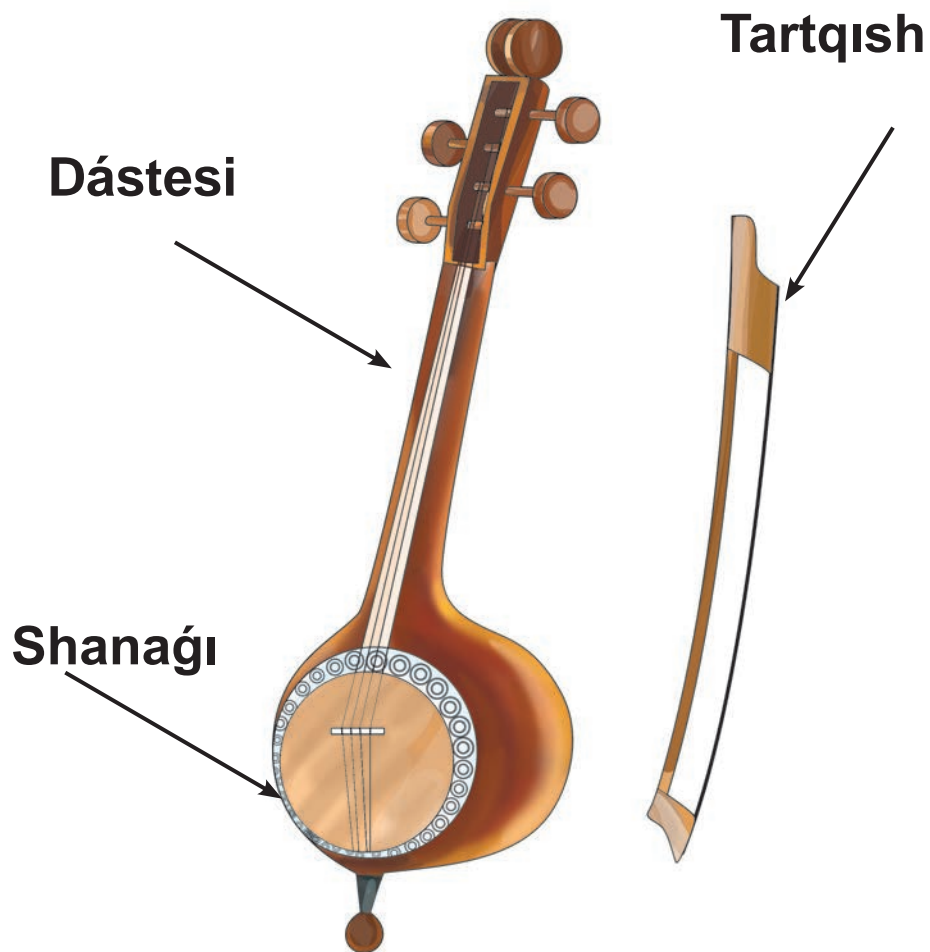
QOBIZ

Qobiz sirtqí kórinisine qaray eki túrge bólinedi. Dástesi menen shanağı bir tutas jonıp islengen birinshi túri. Dástesi menen shanağı bólek soğılíp, bir-birine kiygizilíp shertiletuğın ekinshi túri qurama qobiz jiyi gezlesedi.

GIRJEK

Girjek – eski milliy saz ásbaplarınan biri. Ol tartqısh menen shertiledi.

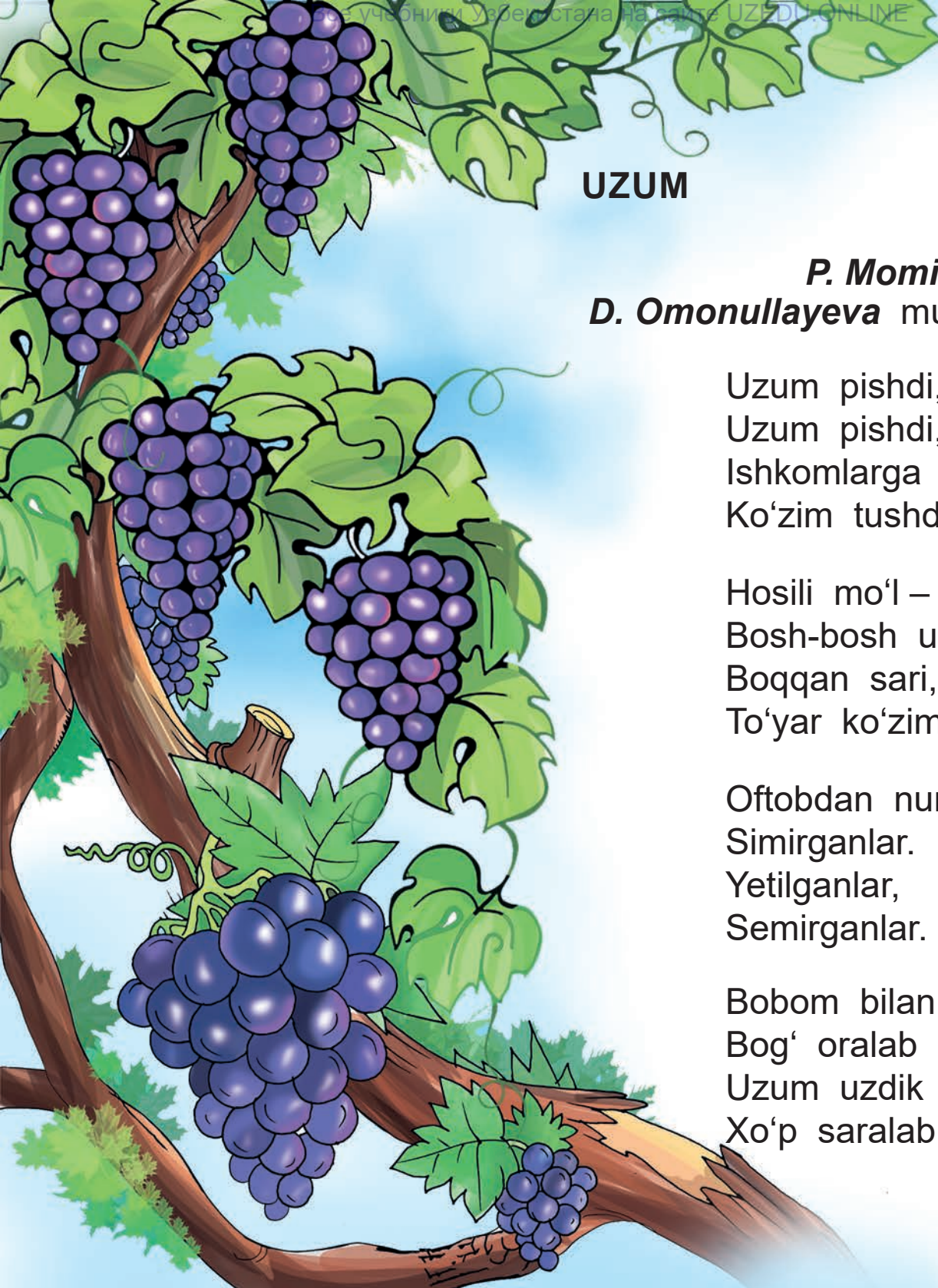
KAYFIYAT

N. Narxojayev muzikasi

Handwriting practice for musical notation. It consists of three staves. The top staff has a series of black dots on a horizontal line. The middle staff has a series of black dots on a horizontal line, with a hand icon on the left. The bottom staff has a series of black dots on a horizontal line, with a hand icon on the left.

Musical notation for the song. It is written on a single staff in 4/4 time with a key signature of one sharp (F#). The melody consists of eighth and quarter notes, with some notes beamed together.

UZUM

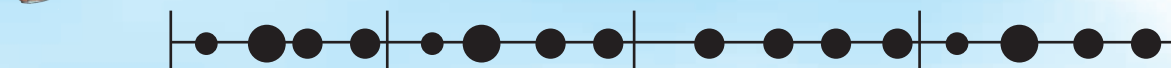
P. Momin sózi
D. Omonullayeva muzikası

Uzum pishdi,
Uzum pishdi,
Ishkomlarga
Ko'zim tushdi.

Hosili mo'l –
Bosh-bosh uzum.
Boqqan sari,
To'yar ko'zim.

Oftobdan nur
Simirganlar.
Yetilganlar,
Semirganlar.

Bobom bilan
Bog' oralab
Uzum uzdik
Xo'p saralab.

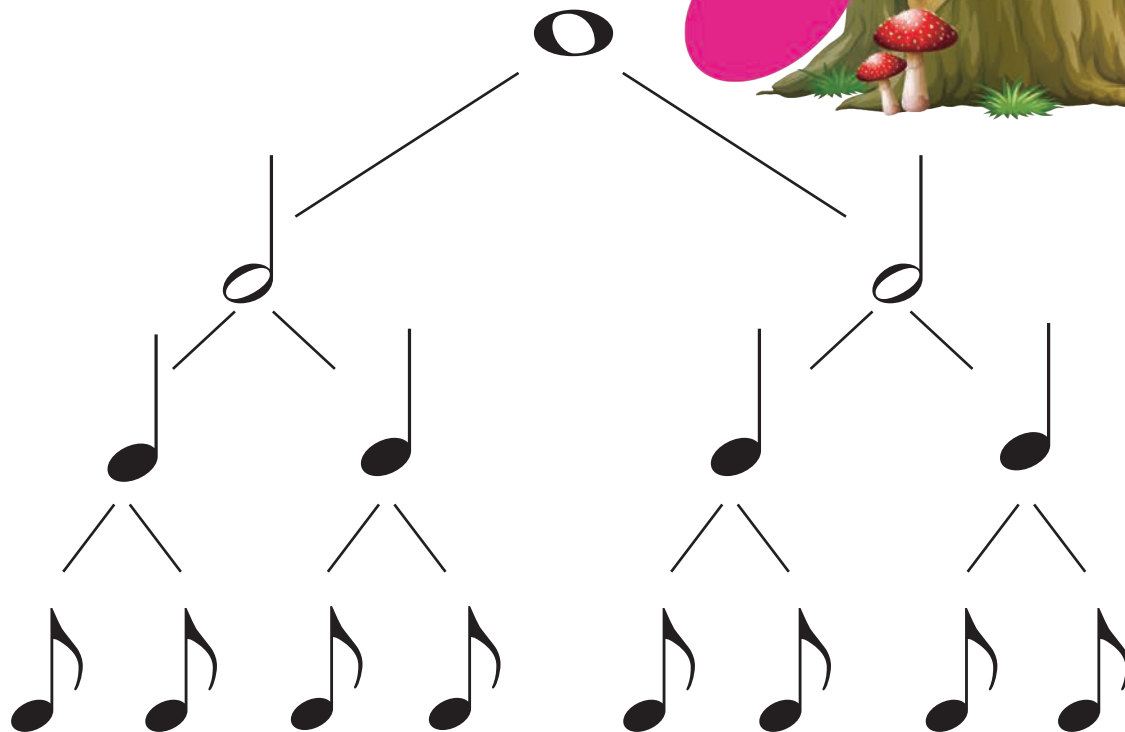
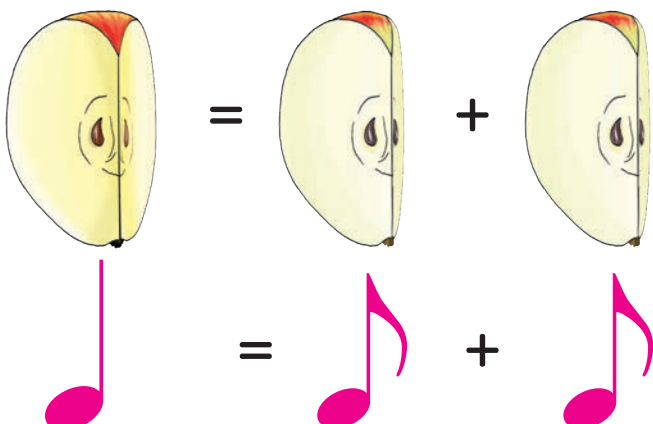
Uzum pishdi, uzum pishdi, ish-kom-lar-ga ko'zim tushdi.

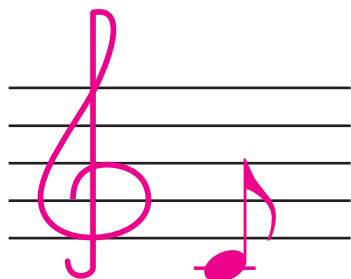
SEGIZLIK NOTA

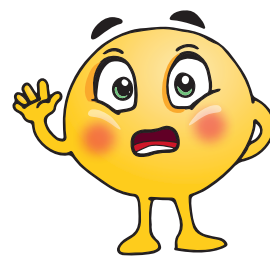
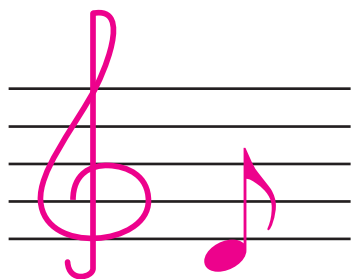
Men segizlik notaman,
 Bayraqsham bunnan derek,
 Qay qosiqta ushirasam,
 Meni tez shertiwi kerek.

DO

RE

2-BAP JEKE HÁM KÓPSHILIK BOLÍP ATQARÍW

JEKE ATQARÍW

Súwrettegi sazendege qarań. Ol saz ásbabında namanı bir ózi atqarmaqta. Namanı sazendeniń bir ózi shertiwi – **jeke atqarıwshılıq** dep ataladı.

ASP BO'LAMAN

Ózbek xalıq naması

Nama háreketin shınıǵıw dápterińizge jazıń.

ALMA

Nawrız Japaqov sózi
Alimjan Xalimov muzıkası

Bağ ishinde tur alma,
Deydi onı mazalı.
Qoldı sozsam almağa,
Bolmayman ba jazalı?

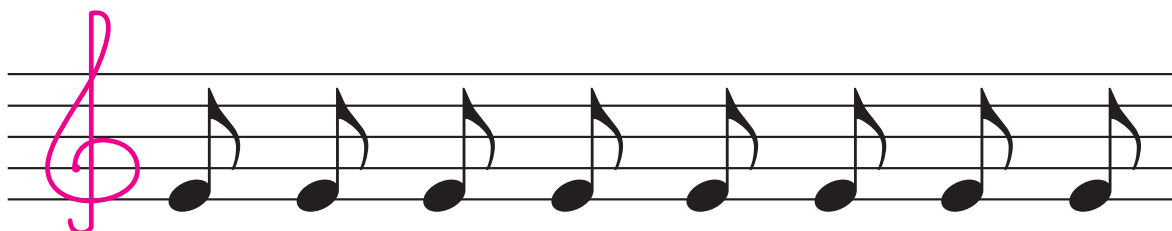
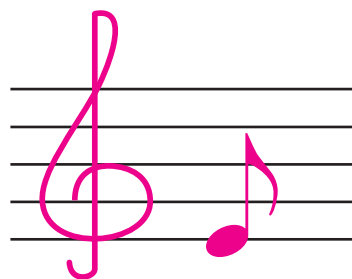
Kóz aldımda kún sayın,
Meni ózine tartadı,
Kórgen sayın almanı,
Muhabbatım artadı.

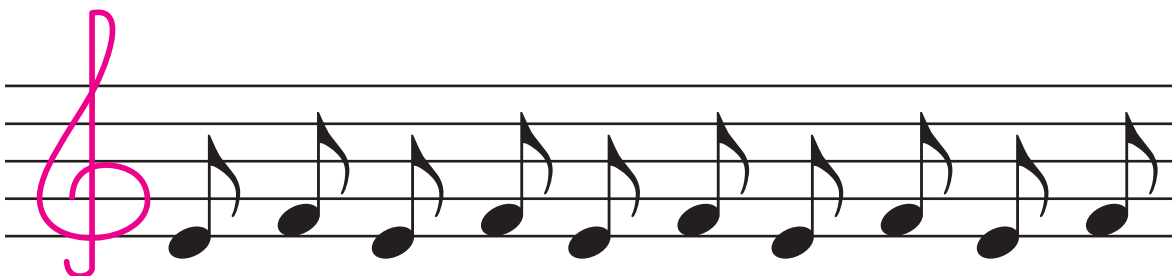
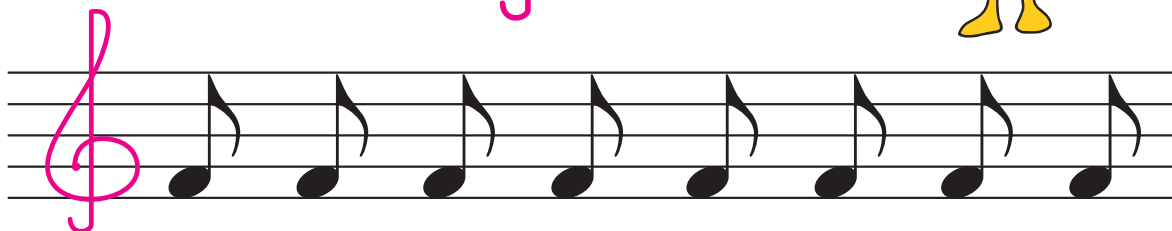
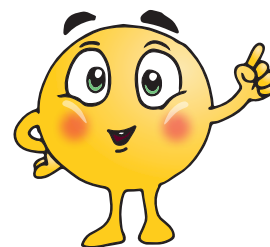
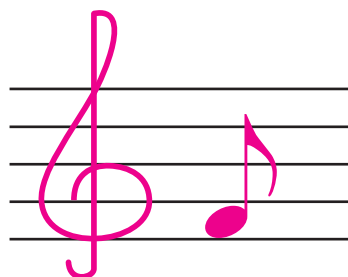
Bağ i- shin- de tur al- ma, dey- di o- ni ma- za - li.

MI

FA

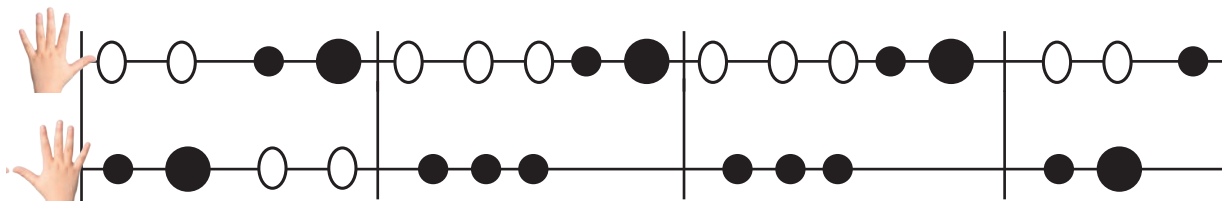
MAQTANISHIM – BAS NIZAMIM

Mámleketimiz konstituciyası – elimizdiń bas nızamı.
Onda Watanımızda jasap atırǵan insanlardıń tiykarǵı
huqıqı, minneti hám erkinlikleri belgilep berilgen.

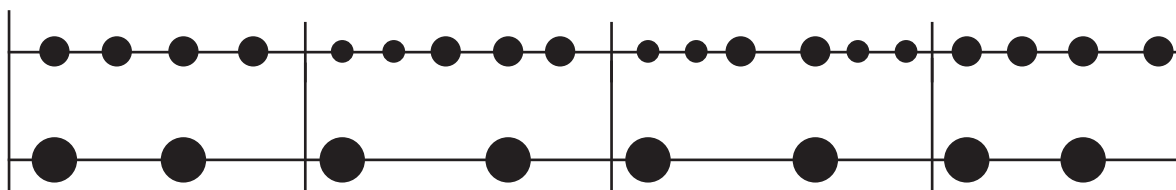

GULPAQ

Qaraqalpaq xalıq naması

?! Namanı atqarıń:

QADIM TURON

P. Momin sózi

N. Narxojaev muzikasi

Uch, Humo qush,
Parvozi xush.
Osmonimda,
Makonimda.

Naqarot:

Keng Turkiston
Menga makon.
El – qadrdon,
O‘zbekiston.

Samosi sof,
Chaqnar oftob.
Bag‘ri kengdir,
Do‘sti tengdir.

Naqarot.

Aytay chindan,
Baxtim sendan.
Sen doimo
Bor bo‘l, Humo!

Naqarot.

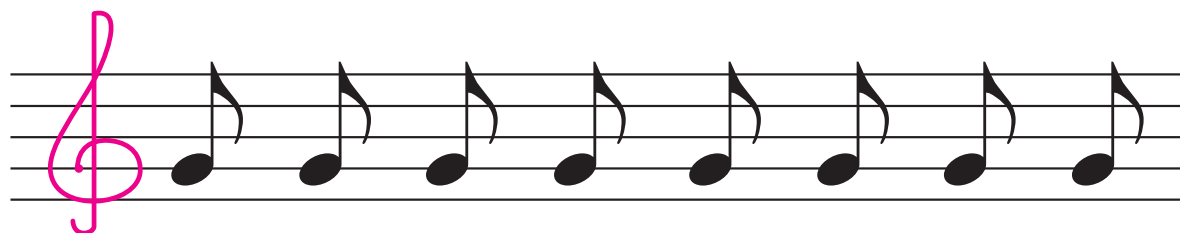
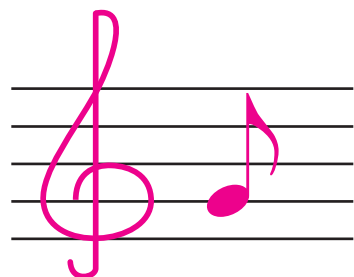

Hand icon:

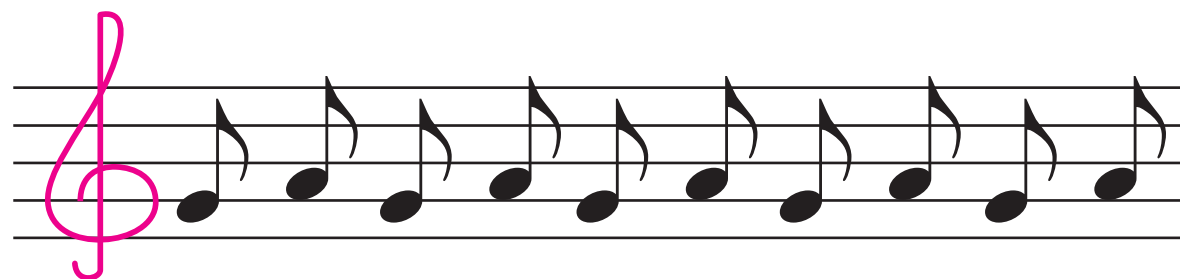
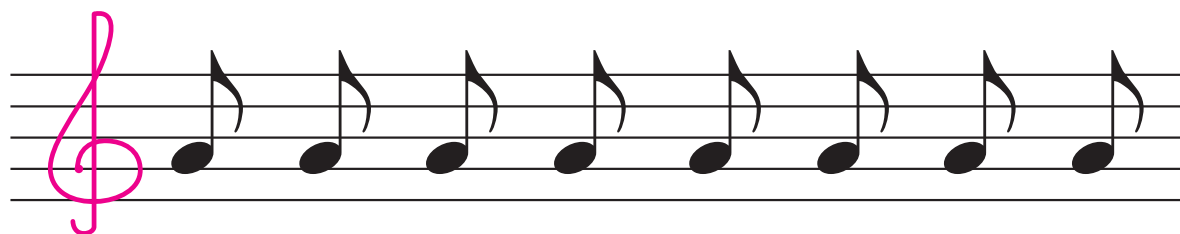
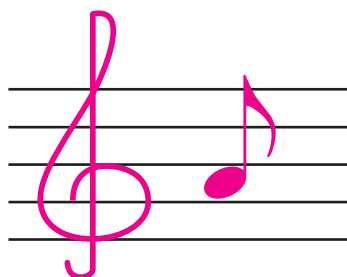
The musical notation is written on a staff with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a time signature of 2/4. It consists of a sequence of notes: a quarter note (F#), an eighth note (G), a quarter note (A), an eighth note (B), a quarter note (C), an eighth note (D), a quarter note (E), an eighth note (F#), a quarter note (G), an eighth note (A), a quarter note (B), an eighth note (C), a quarter note (D), an eighth note (E), a quarter note (F#), and a final quarter note (G).

SOL

LYA

#

4–5-sabaqlar

BIRGE ATQARIW

Eki saz ásbabında birge nama shertiw birge atqariw delinedi. Bunda olar birin-biri tırlap, shertedi.

Jeke atqariwshılıq penen birge atqariwshılıqta qanday pariқ hám uqsaslıqtı sezdińiz?

YOMG'IR

T.Ubaydulla sózi

N.Narxojayev muzikasi

Shivir-shivir shivirlab,
Yomg'ir yog'di shitirlab.
Bo'g'otlarga berkindi
Sho'x chumchuqlar pitirlab.

Naqarot:

O'ynab-o'ynab tushar suv,
Kuylab-kuylab tushar suv.
Yer bag'rini to'ldirib,
Quvnab-quvnab tushar suv.

Yomg'ir yog'ar paqirlab,
Chuchvarasi vaqirlab.
Har tomchi qut, baraka,
Yashnaydi dala, qirlar.

Naqarot.

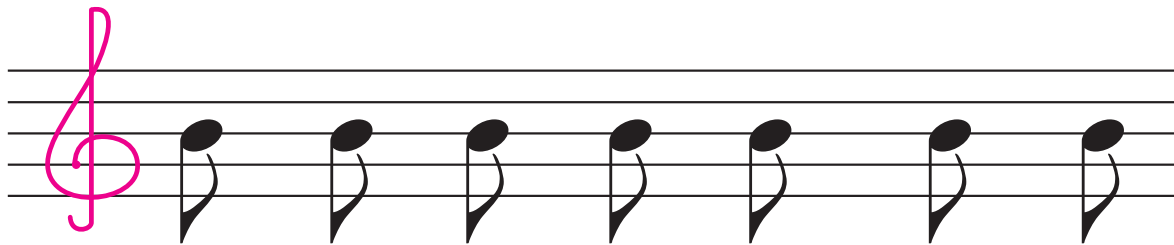
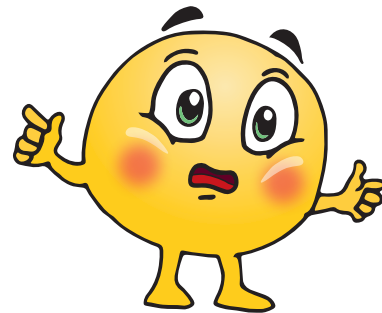
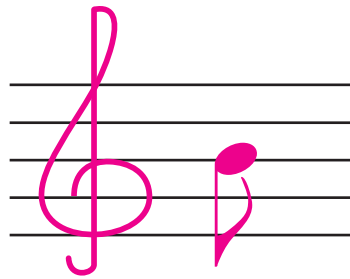
Shi-vir, shi-vir, shi-vir - lab, yom-g'ir yog'-di shi-tir - lab,

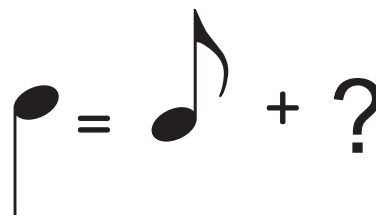
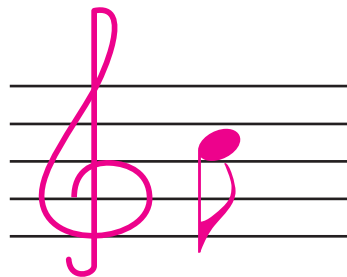
Bo'-g'ot-lar-ga ber-kin-di sho'x chumchuq-lar pi - tir - lab.

SI

DO₂

QOSIQSHILIQ HÁM SÁZENDELIK

Qosiqshilik bul qosiq aytiv menen baylanisli muzikalik kásip. Qosiqshilar qosiqti saz benen birge yamasa sazsiz da aytadi.

Sazendelik bolsa saz ásbabında nama shertiv menen baylanisli muzikalik kásip. Sazendeler namani hár qiyli saz ásbaplarında shertedi.

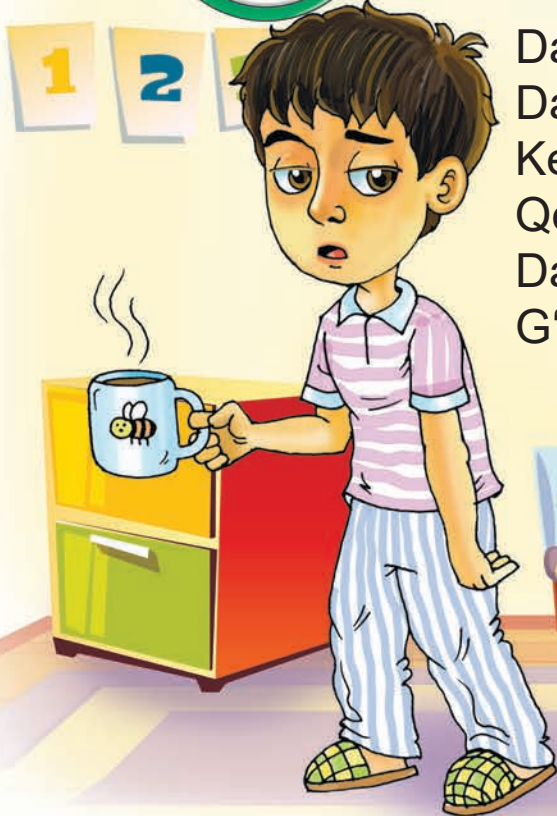

Qosiqshi menen sazendeniń atqariwın tırlap, bir-birinen pariqlaw.

DANGASA

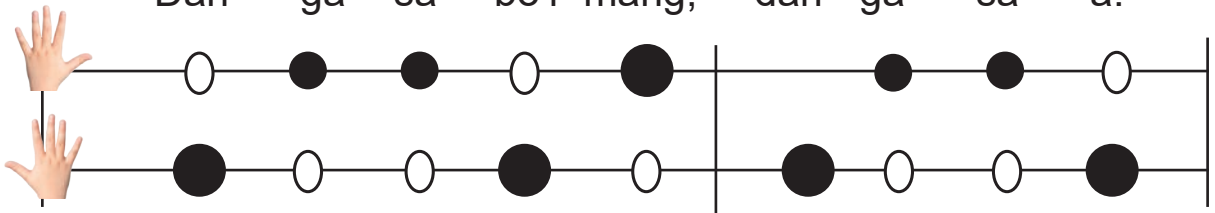
M. Tajibaev «Dugoh» maqami namasi tiykarında dóretken

Dangasaning holi yomondir,
Dars qilgani qo'li bormaydi.
Ketayotgani yomon tomondir,
Qo'lin sovuq suvga urmaydi.
Dangasa bo'lmang, dangasa,
G'ayratli bo'ling, g'ayratli bo'ling.

Dan - ga - sa bo'l- mang, dan - ga - sa - a.

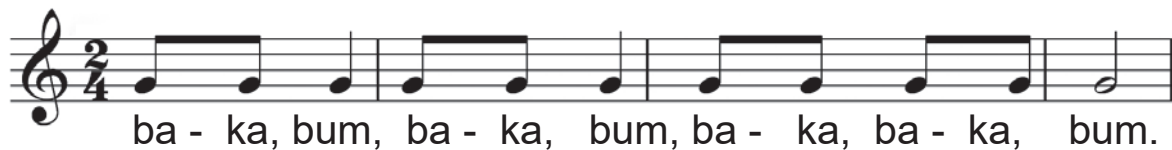
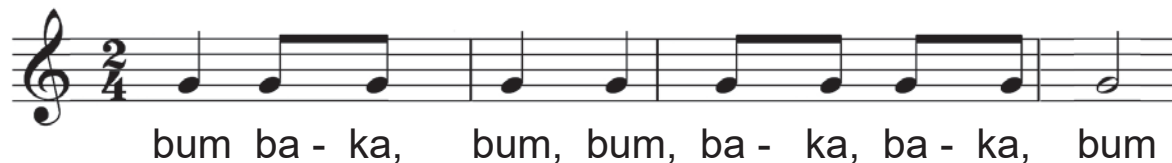
?! «Dangasa» qosig'iniń ritmin nota sózi menen salıstırıń.

NOTALARDÍŇ TOPARLARÍ

Nota jazıwında segizlik notalardı jazıw qolay bolıwı ushın olar bir sızıq penen birlestiriledi. Segizlik notalar ekewden, ayırım jaǵdaylarda tórtewden birlesedi. Bunıń ushın olardıń bayraqshaları bir-birine tutastırıladı.

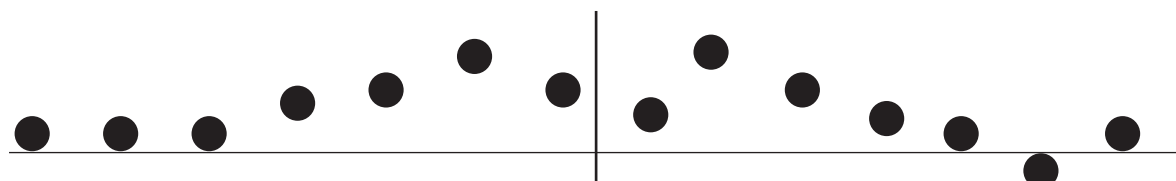
Berilgen shınıǵıwdaǵı sherek notalardı «bak», segizlik notalardı bolsa «bum» buwınları menen aytıp, qosılamız:

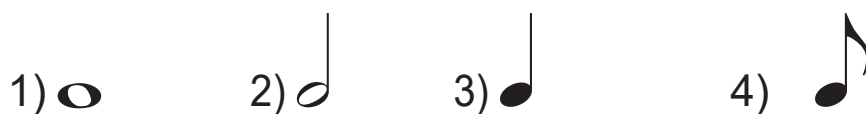
BEKKEMLEW USHÍN SORAW HÁM TAPSÍRMALAR

1. Nama degen ne? Nama qalay háreketke keliwi múmkin?

2. Berilgen noqatlardıń háreketine qarap, olar siz úyren-gen qaysı qosıqta ekenligin aytıń.

3. Tóمندegilerdiń qaysısı sherek nota?

4. + ? =

5. + ? =

7. Bulardıń qaysısı girjek?

3-BAP MUZÍKA SAWATÍNA SAYAXAT

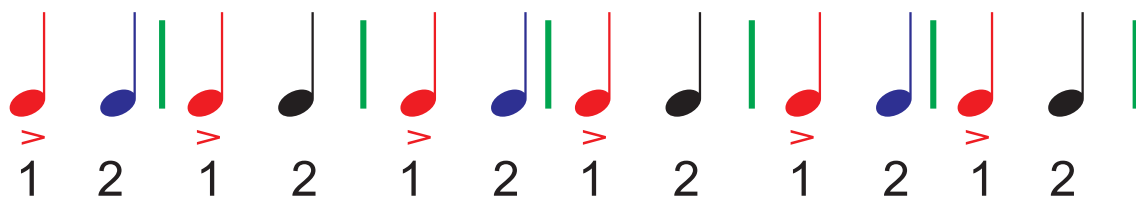
TAKT HÁM TAKT SÍZÍGÍ

Nama taktlarğa bólinedi.

Takt kúshli hám kúshsiz úleslerden turadı.

Kúshli úlestiń aldına tik sızıq qoyladı.

Bul sızıq **takt sızıǵı** dep ataladı.

TOP-TOP

I. Yusupov sózi

U. Abdullaeva muzikasi

Naqirati:

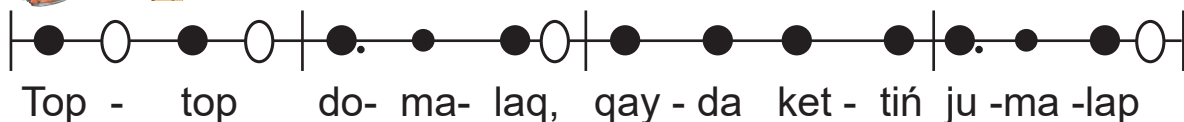
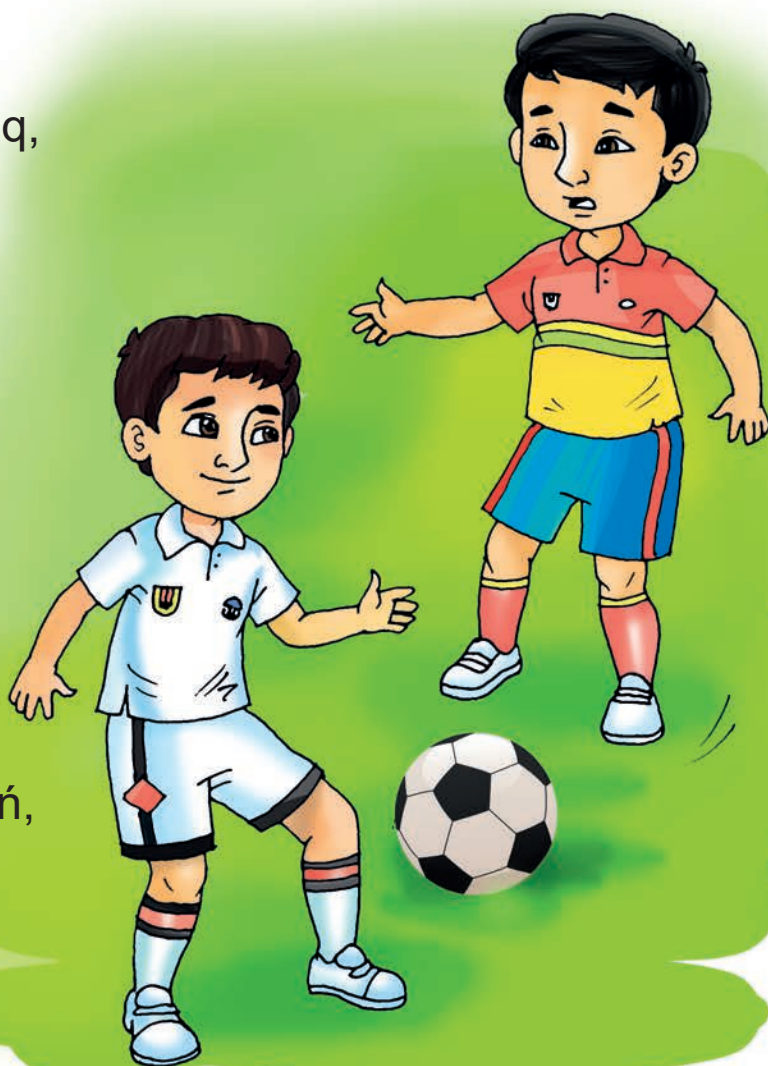
Top-top domalaq,
Qayda kettiń jumalap,
Top-top, top-top domalaq,
Qayda kettiń jumalap.

Bala, bala, bala,
Etken isiń shala.
Aytshi qáne nege sen,
Meni suwǵa tebeseni.

Naqirati:

Batpaqqa da basasań,
Shańǵa taslap qashasań,
Sol ushin aytpayman,
Úyge de qaytpayman,
Salmadan ıǵaman,
Stadionnan shıǵaman.

Naqirati.

BOBOM – QAHRAMON

A. Haydarov sózi hám muzıkası

Bobom – qahramon,
Urushda bo‘lgan.
Yovlar ustidan
G‘alaba qilgan.

Naqarot:

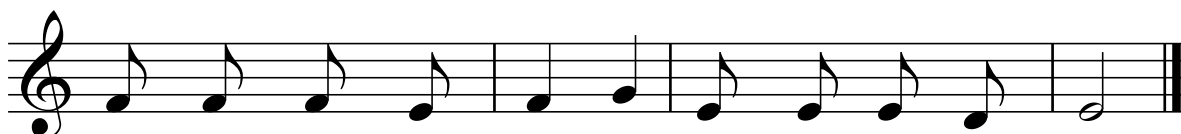
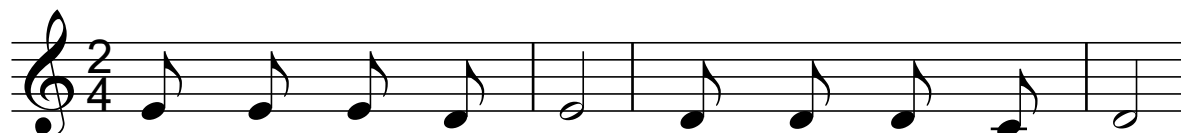
Qahramon, qahramon,
Bobom – qahramon.
Bobojon, doimo
Bo‘ling sog‘-omon.

Jang-u jadalda
Quchgan zafarlar.
Ko‘ksida to‘la
Orden-medallar.

Naqarot.

E‘zozda doim
Bobomday mardlar.
Elin asragan
Botir askarlar.

Naqarot.

ÓLSHEM

Muzıkadağı ólshem takttıń sıyımlılıǵın, yaǵnıy bir taktke neshe nota jaylasatuǵının kórsetedi.

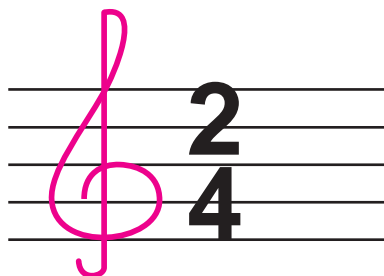
Ol biri ekinshisiniń ústine jaylasqan eki san kórinisinde jazıladı.

Tómendegi úlgide mine sonday jazıwları kóriwimiz múmkin:

2	3	4
4	4	4

2 — takttegi úles (eki)
 4 — hárbir úlestiń uzınlıǵı (sherek)

Muzıkalıq shıǵarmanıń ólshemi muzıka gıltinen keyin qoyıladı.

SANAWDÍ ÚYRENEMIZ

2
4

1, 2

1 2

1 2

3
4

1, 2

1 2

1 2

3

3

3

4
4

1, 2, 3, 4

1, 2

1, 2

1 2 3 4

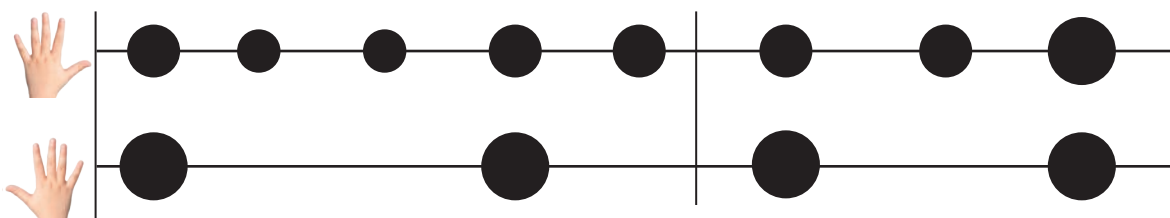
1 2 3 4

1 2 3 4

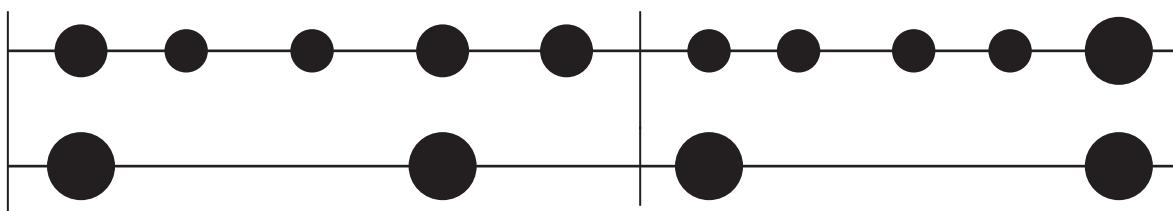

QASHQARCHA

Ózbek xalıq naması

?! «Qashqarsha» namasın eki toparǵa bólinip aytıń.

BERDAQ BABAM

X. Sapparov sózi

U. Abdullaeva muzikasi

Jas áwladqa berdiń aqıl,
Qosıqlarıń boldı naqıl.
Sizdi umıtpaydı xalqıń,
Dana shayır Berdaq babam.

N a q ı r a t ı :

«Jigerli bol jastan balam!»
Sóziń quwat berdi mağan.
Búgin dórep erkin zaman,
Máńgi jasar Berdaq babam.

Bolğan menen dáwir qanday,
Janğa jaǵar sóziń palday.
Sizdi kórer jalǵızınday.
Xalqıń bárhá Berdaq babam.

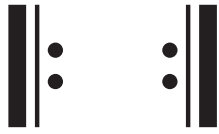
N a q ı r a t ı .

?! Jáne qaysı shayırlar haqqında qanday qosıqlardı bilesiz?

Jas áw-lad-qa ber-diń a-qıl,
qo-sıq-la-rıń bol-di na-qıl.

REPRIZA

Namaniń tiykarǵı bólimi
Jáne jańlaydı tákirar.
Bul bólimniń bir shetinde
Repriza belgisi bar.

Muzikalıq shıǵarmanıń qandayda bir bóliminiń tákirarlanıwın bildiretuǵın belgi «**repriza**» dep ataladı.

Usı súwrette qızıl jolaq penen ajratılǵan repriza belgisin kórip tursız.

Muzikalıq shıǵarmadaǵı bul qos noqatlıq belgi – repriza belgisiniń arasındadı bólimi tákirarlanatuǵının bildiredi.

Dan-ga - sa bo'l-mang, dan-ga- sa - a.

An-jir qi-ziq-dir o' - zi, lekin bit-ta - dir ko' - zi.

Repriza belgisi menen takt sızıǵı bir-birinen qalay parıqlanadı?

VALS

P. Chaykovskiy muzikasi
“Bolalar albomi”nan

Vals jup-jup bolip, tegis aylaniw menen atqarilatuğın ayaq oyın. Ol tiykarınan úlken ayaq oyın keshelerinde atqarıladi.

NAVRO‘ZIM – SHO‘X SOZIM

H. Rahmat sózi
N. Narxojaev muzikasi

Navro‘z keldi, Navro‘z keldi kulib-kulib,
Bog‘-u dalam, bog‘-u dalam gulga to‘lib,
Qushlar sayrar juft-juft bo‘lib.

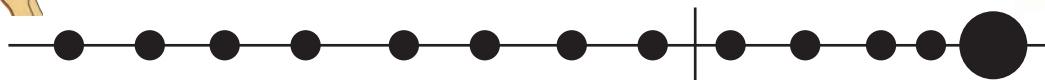
Naqarot:

Navro‘zim – o‘z so‘zim, shod ovozim,
Shod ovozim, sho‘x sozim.

Navro‘zimni sevar jahon, sevar jahon,
Ona diyor, hur guliston, hur guliston,
Kundan kunga zavqli davron.

Naqarot:

Navro‘zim – o‘z so‘zim, shod ovozim,
Shod ovozim, sho‘x sozim.

Qosiq ritmin nota sózi menen salistiriń.

Nav-ro‘z kel - di, nav- ro‘z kel - di ku- lib ku - lib

LAD: MAJOR HÁM MINOR

Muzikalıq sesler óz ara kelisip jasadı. Hárbiriniń óz ornı hám óz jayı bar. Muzikalıq lad – bul óz ara kelisiwde, yaǵnıy belgili izbe-iz jaylasqan sesler toparı.

Muzıkada ladlar júdá kóp. Olardıń arasında eń tiykarǵısı ekewi: major hám minor.

Major – bul ashıq hawazlı muzıka, kewilli, saltanatlı namalardıń tiykarı.

Minor – názik, oyshıl namalardıń tiykarı.

Major ladındaǵı namadan úzindi tıńlań:

Minor ladındaǵı namadan úzindi tıńlań:

MAJOR HÁM MINOR

Muzika elatında,
Bar eki aġa-ini.

Major – kewilli hám shadlı,
Shadlı namalar gúli.

Ekinshi bala **Minor**,
Ol – názik hám oyshań
Jaġımlı dawıs penen,
Oyıńızdı biylep alġan.

Major hám **Minor** biraq,
Barqulla birge – inaq.

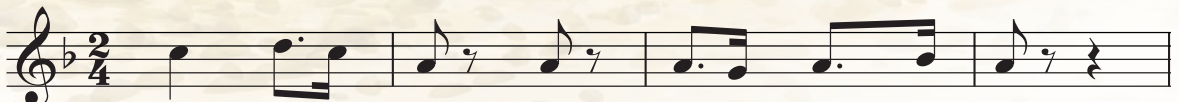
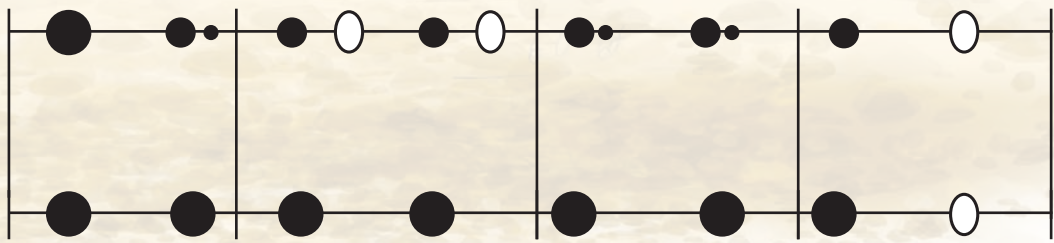
TOREADOR MARSHÍ

J. Bize muzikası

Marsh – sapqa dizilip júriwde atqarılatuğın saltanatlı muzikalıq shığarma.

Bir orında turıp namağa qosıp qádem basiń.

GÚLLERIM

Tolibay Qabulov sózi **Óserbay Allanazarov** muzikası

Náwbáharde tańlarda,
Miń qubiltıp túrlerin,
Írgalısar baǵlarda,
Meniń ekken gúllerim.

Gúlge qarap búlbúller,
Hár namaǵa sayraydı,
Ashılısıp ál qızıl gúller,
Onnan sayın jaynaydı.

Naqıratı:

Qızıl-jasıl dónip tur,
Meniń ekken gúllerim.

?! «Gúllerim» namasınıń ritmik ayılıwın nota teksti menen salıstırıń. Notaǵa qarap ayıń.

Náw-bá- hár- de tań- lar- da,

Miń qu- bil- tıp túr - le - rin,

MUZÍKALÍQ REBUSLAR

Rebuslar sizge bir dúnya zavıq bağıshlaydı, pik-irlewge úyretiwshi, sóz qorın bayıtıwshi, dıqqatlıraq bolıwğa bağdarlawshi oyın túri bolıp tabıladı. Muzikalıq rebuslardı sheshiw ushın **do, re, mi, fa, sol, lya, si** notalarınıń nota sızıǵında jaylasıw tártibin biliwdiń ózi jetkilikli.

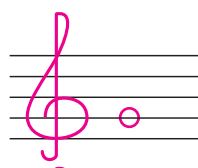
Notalardı anıqlań hám jasırılǵan sózlerdi tawıp, muzikalı rebustı durıs oqıń.

 – birinchi nota z

 – buslar yecha z.

 – yovlaydi mushuk,

 – zoga ucha z.

 – va masala,

 – yangraydi ashula.

 – yettinchi nota z,

Yana ga qayta z.

BIZ BAXÍTLÍ BALAMÍZ

Q. Ótegenov muzikasi

Namaniń háreketi súwretlengen tómendegi úlgilerden qaysısı Q. Ótegenovtıń «Biz baxítlí balamız» namasına tuwrı keledi?

ISMALOQ

P. Momin sózi

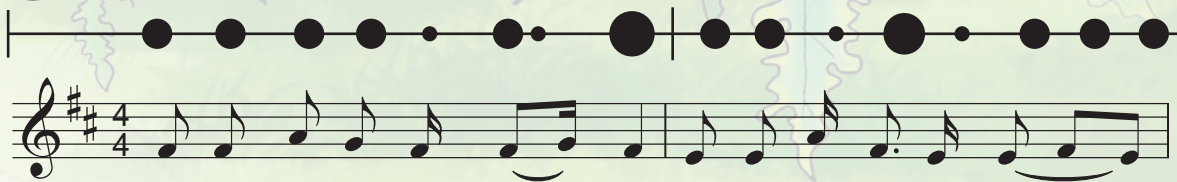
D. Omonullaeva muzikasi

Ismaloq zo'r o'simlik,
Bargchalari ko'rimlik.
Bizning uyda ismaloq
O'sib yotar shapaloq.

Barglarini avaylab
Terib berdik ataylab.
Somsa qilsalar oyim,
Maza qilamiz doim.

«Ismaloq» namasiniń ritmlik ayılıwın nota teksti menen salıstırıń.
Notaǵa qarap ayırıń.

4-BAP BALALAR BASTAKOR HÁM KOMPOZITORLARÍ

Shermat Yarmatov

Balalardıń jaqsı kóretuǵın kompozitorı Shermat Yarmatov 1939-jılı Fergana wálayatında tuwılǵan. Kóp jıllardan beri jas qosıq ıqlasbentlerine kórkem óner sırların úyretip kiyatır. Ustaz kompozitor dúzgen «Bulbulsha» balalar ansambli tek respublikada emes, al kóplegen shet mámleketlerde ózbek balalar qosıqshılıq ónerin keń túrde tanıtpaqta. Shermat Yarmatov «Oymomojon rom bo'ldi», «G'ildiragim», «Soǵlom avlod qo'shiǵı», «Oy bo'lamiz, toy bo'lamiz» sıyaqlı onlaǵan qosıqlardı dóretken.

Balalar qosıqshılıǵın rawajlandırıwǵa qosqan úlesi ushın «Soǵlom avlod» ordeni menen sıyılıqlanǵan.

SOĞLOM AVLOD QO‘SHIG‘I

T. Bahromov sózi

Sh. Yarmatov muzikasi

Quyosh bo‘lsin, oy bo‘lsin,
O‘zbekiston boy bo‘lsin.
Menga atlas, ukamga
Gijinglagan toy bo‘lsin.

O‘saversin bo‘yimiz,
Tenglik – orzu-o‘yimiz.
Bu dunyoda bor bo‘lsin
O‘zbekiston – uyimiz.

Naqarot:

Dadam yuzga kirsinlar,
Ayam yuzga kirsinlar.
Bizlar yuzga kirganda
Yonimizda yursinlar.

Naqarot.

«Salamat áwlad qosíǵı»nıń ritmin nota sózi menen salıstırıń.

Qu- yo(o)sh bo‘l - sin, oy bo‘l - si (i)n,

O‘z - be- kis - to (o)n boy bo‘ (o‘)l - sin.

●	●	●	●	●	●	●	●	●
Qu-	yo (o)sh	bo‘l -	sin,	oy	bo‘l -	si (i)n,		
●	●	●	●	●	●	●	●	●
O‘z -	be-	kis -	to	(o)n	boy	bo‘ -	(o‘)l -	sin.

Nadim Narxojaev

Balalardıń jaqsı kóretuǵın kompozitorı Nadim Narxojaev 1947-jılı Tashkent qalasında zıyalılar shańaraǵında tuwılǵan. Ol balalar qosıqshılıq kórkem óneri rawajlanıwına úlken úles qosqan kompozitorlardan biri. Zamanlas shayırlar menen birgelikte balalar ushın 200 den artıq qosıqlar dóretken.

Nadim Narxojaevtıń «Qor», «Navro‘zim – sho‘x sozim», «Chamandagi gullarmiz», «Yaxshi bola», «Gullar – manim kulganım», «O‘zbekimdan aylanay», «Hakkalar» sıyaqlı júzlegen qosıqlardı balalar jaqsı kórip aytadı.

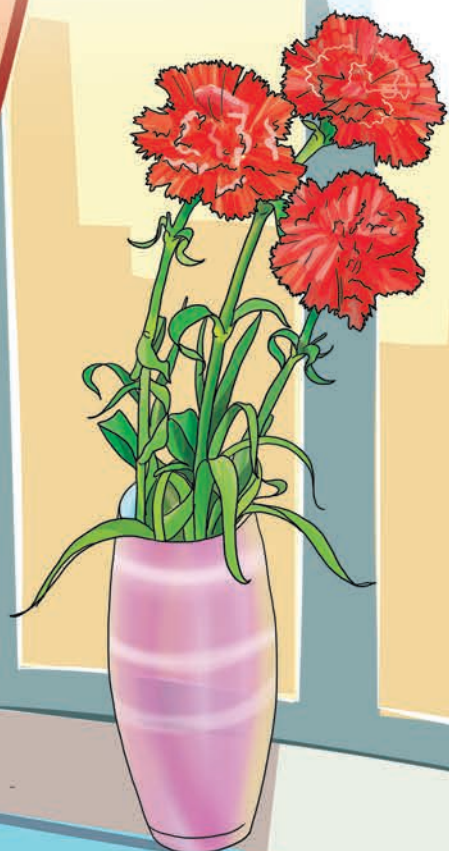
Ózbekstan Respublikası kórkem óner ǵayratkeri, Ózbekstanda xızmet kórsetken mádeniyat xızmetkeri, Ózbekstan mámleketlik koncervatoriyası professorı N. Narxojaev óziniń jaǵımlı muzıkalıq shıǵarmaları, ásirese, estrada hám balalar ushın dóretken qosıqları menen el-jurt húrmetine miyasar bolǵan.

CHINNIGUL

Qambar Ata sózi

N. Narxojaev muzikasi

Yonib turgan chinnigul,
Yoqtiradi har ko'ngil.
Senga shaydo har bir dil,
Chinnigul, chinnigul.

Gul tanlagan ko'zlarga,
Dildan chiqqan so'zlarga,
Kulib chiqqan yuzlarga
Yarashiqsan, chinnigul.

Oymisan yo kunmi, gul?
Mehring elga chinmi, gul?
Uch-to'rt dona chinnigul
Quvonchlarga ochar yo'l.

Sen eng nodir sovg'asan,
Go'zallikda tanhosan.
Olqishlarga ravosan,
Ardoqligim, chinnigul.

0 ♪ ♪ | ♪ ♪ | ♪ ♪ ♪ | ♪ ♪ ♪ |

Yo- nib tur - gan chin- ni - i gu - u - l

HAKKALAR

N. Orifjanov sózi

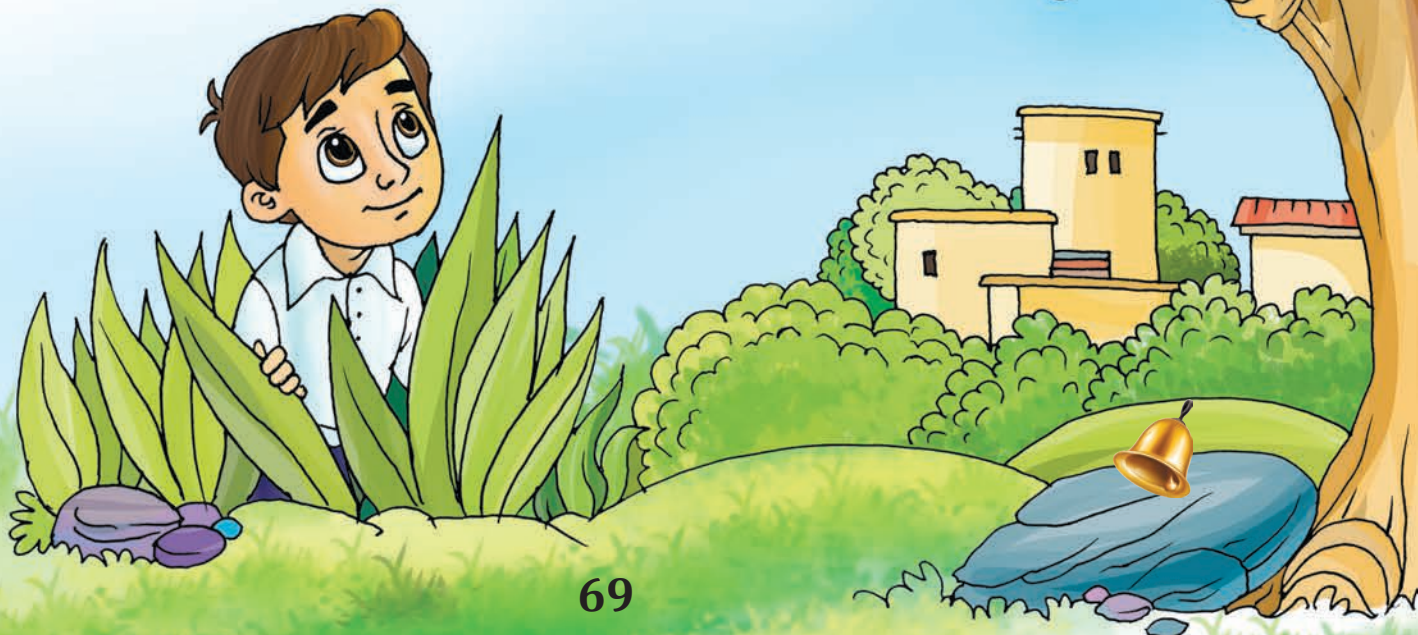
N. Narxojaev muzikasi

Ola qanot hakkalar,
Shoxdan shoxga qo'nasiz.
"Chig'ir-chig'lab" nimanidir
Izlab topgan bo'lasiz.

Teraklarning uchidan
Sizga boqar polapon.
Qamishzorlar ichidan
Unga qarab qolaman.

Shoshqaloqlab tumshug'in
Siz tomonga tutadi.
Hali yosh, yo'l-yo'rig'in
Topmay, najot kutadi.

Uni boqish farzingiz,
Yurmang muncha hakkalab.
Boshqalardan farqingiz –
Yengiltaksiz, hakkalar.

Ulbiybi Abdullaeva

Ulbiybi Abdullaeva Ózbekstan hám Qaraqalpaqstan kompozitorlar awqamlarınıń aǵzası, Qaraqalpaqstan Respublikasına miyneti sińgen kórkem óner ǵayratkeri.

Kompozitor Ulbiybi Abdullaevanıń «Baxıtlı balalıq», «Qaraqalpaq kompozitorlarınıń vokal shıǵarmaları» toplamları bar. Ol birqansha balalar shayırlarınıń qosıqlarına nama jazǵan. Olardan X.Saparovtıń «Sport sonday paydalı», G.Nurlepesovanıń «Muǵallımım ustazım», «Nawrız keldi» hám t.b. qosıqlarǵa birqansha namalar jazǵan.

Kompozitor qosıqlardan basqa simfoniyalıq orkestr hám kamer saz ásbapları ushın shıǵarmalar dóretip kelmekte.

QUWIRSHAĞÍM

G. Nurlepesova sózi

U. Abdullaeva muzikasi

Quwirshağım Gúlayım,
Ózi sonday múlayım.
Shashi kirlep qalmasın,
Jiltiratıp juwayın.

Tazalıqlı bolayın,
Shashlarımdı tarayın.
Quwirshağımdı qushaqlap,
Men baqshama barayın.

Shashın tarap óreyin,
Shóllese suw bereyin.
Doslarıma kórsetip,
Úyge ertip keleyin.

Úyde «úy-úy» oynaymız,
Biz qızganshaq bolmaymız.
Quwirshaq penen oynawdıń,
Qızıǵına toymaymız.

Qu - wir - sha - ğım Gú - la - yım, ó - zi son - day mú-la-yım.

KÓYLEGIM

G. Nurlepesova sózi

U. Abdullaeva muzikasi

Apam mağan bazardan,
Kóylek satıp áperdi.
Kórip dostim Ayzada,
Kóylegiń sulıw dedi.

Dostimniń bul sózinen,
Quwanaman kúlemen.
Más bolıp óz-óзимnen,
Sekirip-sekirip júremen.

N a q ı r a t ı :

Kiyip barıp baqshağa,
Kewillenip oynadım.
Oynasamda qanshama,
Kele berdi oynađım.

N a q ı r a t ı .

A- pa-am ma- ğan ba- zar-dan, kóy-le-ek sa- tıp á-per- di.

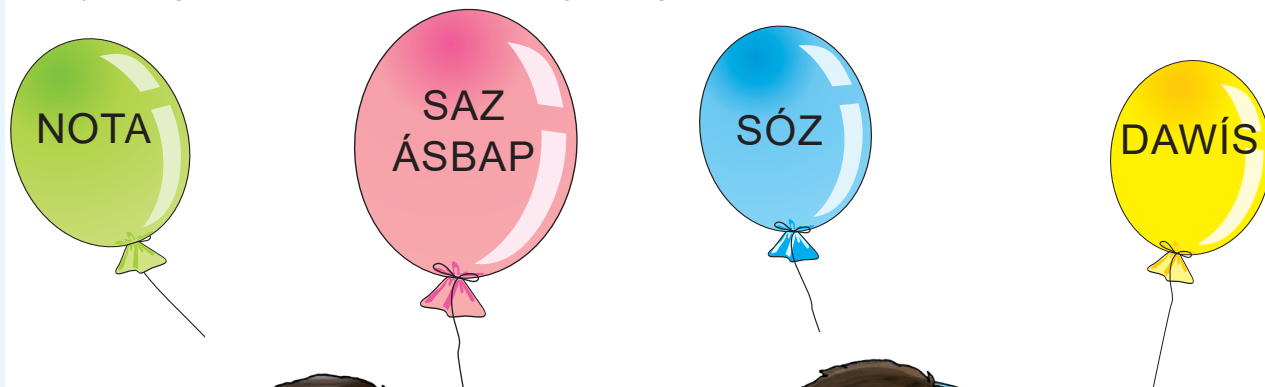

A-pa-am ma-ĝan bazardan, kóy-le-ek sa-tıp á- per-di.

7–8-sabaqlar

MUZÍKA DÓRETIWSHILERI

Súwretke diqqat penen qarań. Onda shayır, kompozitor, qosıqshı, sazende sıyaqlı dóretiwshiler kórsetilgen. Hawadağı sharlarda bolsa dóretiwshilerdiń tiykarǵı muzıka quralları jazılǵan.

?! Qaysı shardı qaysı dóretiwshige bergен bolar edińiz? Ne ushın?

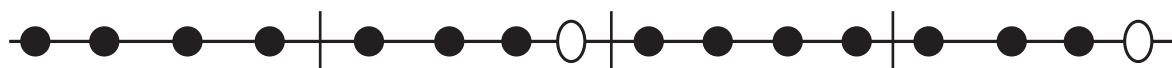
AQ QOYAN

В. Seytnazarov sózi

В. Demesinov muzikasí

Aq qoyan-aw aq qoyan,
Uzin qulaq saq qoyan,
Qasha berme qiyaǵa,
Ol ózińe kóp ziyan.

Toqta uslap alayín,
Sóytip ot-jem salayín,
Alıp barıp úyimde,
Jaqsılap qarawıllayín.

Aq qo-yan - aw aq qo - yan, u- zin qu- laq saq qo-yan,

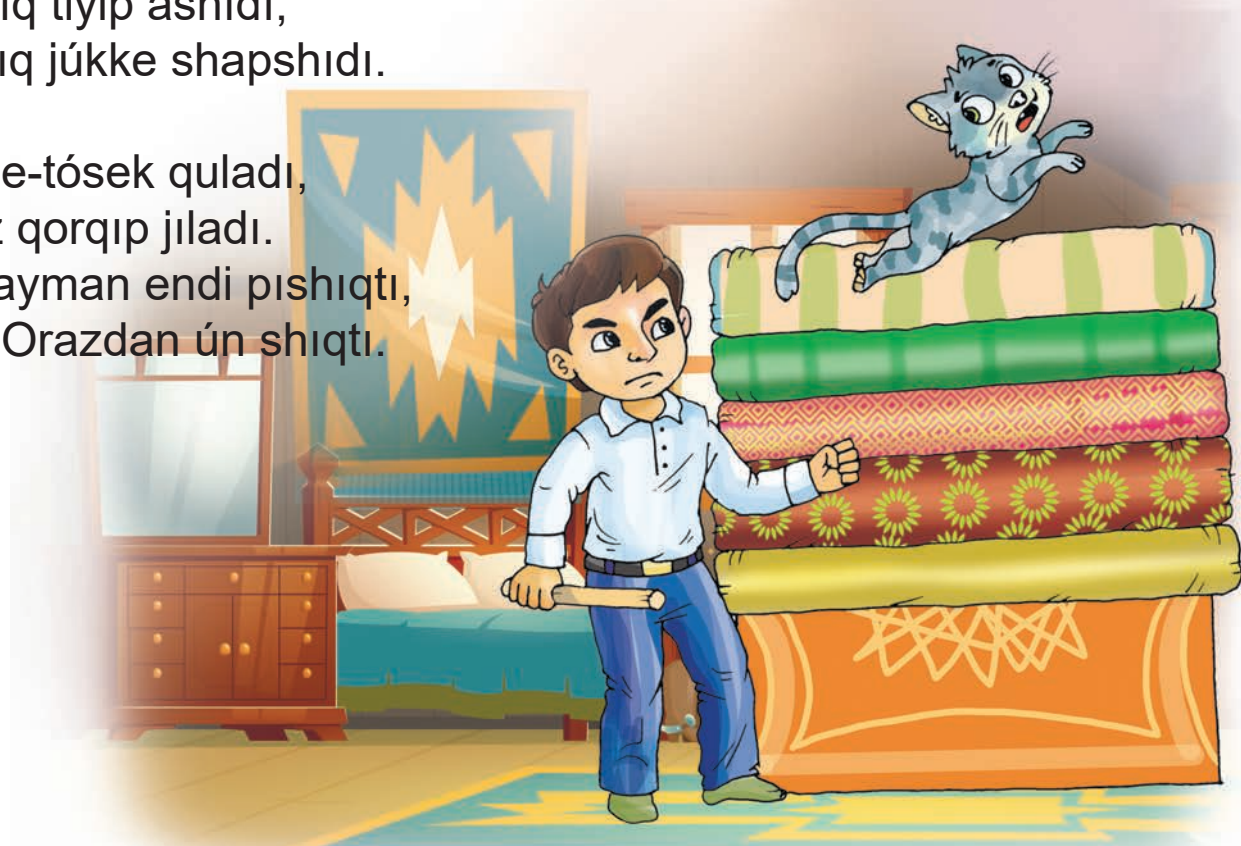
ORAZ HÁM PÍSHÍQ

X. Saparov sózi
X. Turdiqulov muzikasi

Qolina alip shıbiqtı,
Urđı jatqan pıshıqtı.
Shıbiq tiyip ashıdı,
Pıshıq júkke shapshıdı.

Kórpe-tósek quladı,
Oraz qorqıp jıladı.
Urmayman endi pıshıqtı,
Dep Orazdan ún shıqtı.

?! «Oraz hám pıshıq» qosıgınıń ritmin nota sózi menen salıstırın.

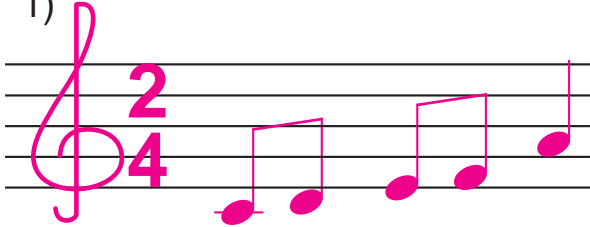
Qo - li - na a - lip shı - bıq - ti, ur - dı - i jat-qan pı-shıq - ti

Qo - li - na a - lip shı - bıq - ti, ur - dı - i jat-qan pı-shıq - ti

BEKKEMLEW USHÍN SORAW HÁM TAPSÍRMALAR

1. Qaysi úlgide 2/4 ólshemi duris qoyilgan?

1)

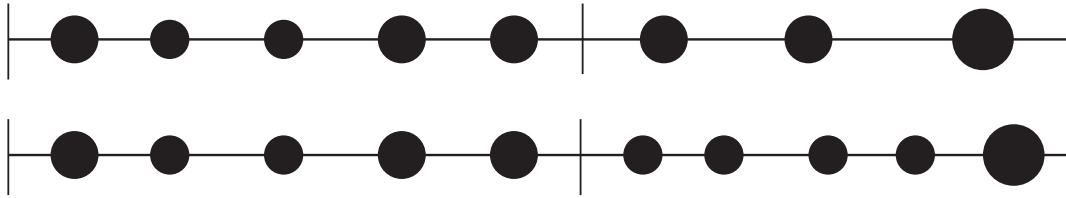

2)

2. ?

3.

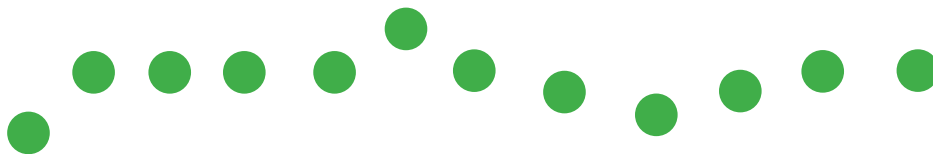
4. ?

5. Berilgen úlgilerden qaysi biri U. Abdullaevaniń «Palaw» namasına sáykes keledi?

1)

2)

3)

Muzika 2-klass [Tekst]: sabaqlıq /N. Narxojaev [hám basqa.]. – Tashkent: Respublikalıq bilimlendiriw orayı, 2021. – 80 b.

ISBN 978-9943-7475-6-2

UO'K 78(075.3)
KBK 85.31ya72

O'quv nashri

**Nadim Norxo'jayev, Shoxista Norxo'jayeva,
Dilnoza Toshmuhamedova**

MUSIQA

*Umumiy o'rta ta'lim maktablarining
2-sinfi uchun darslik*

(Qoraqalpoq tilida)

Awdarmashi M.Nizanov

Xudojnik Umid Sulaymonov

Redaktor Suluxan Aitimuratova

Kórkem redaktor Sarvar Farmonov

Texnikalıq redaktor Akmal Sulaymonov

Dizayner Dilmurod Mulla-Axunov

Operator Alimardon Aqilov

Korrektor Gózzal Nizanova

Basıwıǵa ruqsat etildi . Formatı 60x84 1/8.
Arial garniturası. Kegli 16 shponlı. Ofset baspa usılında basıldı.
shártli b. t. esap b. t.
Nusqası dana. Buyırtpa № ____.

Ijarağa berilgen sabaqlıq jaǵdayın kórsetetuǵın keste

№	Oqıwshınıń atı famiyası	Oqıw jılı	Sabaqlıqtırın alınǵan- daǵı jaǵdayı	Klass basshı- sınıń qolı	Sabaqlıqtırın tapsırılǵan- daǵı jaǵdayı	Sinf rahbarı- ning imzosi
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						

**Sabaqlıq ijarağa berilip, oqıw jılı aqırında qaytarıp
alınǵanda joqarıdaǵı keste klass basshıları tárepinen
tómendegi bahalaw ólshemlerine tiykarlanıp toltırıladi:**

Jańa	Sabaqlıqtırın birinshi ret paydalanıwǵa berilgendegi jaǵdayı.
Jaqsı	Muqabası pútin, sabaqlıqtırın tiykarǵı bóliminen ajırılmaǵan. Barlıq betleri bar, jırtılmaǵan, betleri almastırılmaǵan, betlerinde jazıw hám sızıqlar joq.
Qanaatlandırarlı	Muqaba jelingen, birqansha sızılıp, shetleri qayrılǵan, sabaqlıqtırın tiykarǵı bóliminen alınıp qalıw jaǵdayı bar, lekin qanaatlandırarlı qálpine keltirilgen. Alınǵan betleri qayta jelimlengen, ayırım betlerine sızılǵan.
Qanaatlandırarsız	Muqaba jırtılǵan, ústine sızılǵan, tiykarǵı bólimnen ajırılǵan yamasa pútkilley joq, qanaatlandırarsız ońlanǵan. Betleri jırtılǵan, betleri tolıq emes, sızıp, boyap taslanǵan. Sabaqlıqtı qayta tiklew múmkin emes.